Ocak 86\11

150 TL (KDV DAHİL)

GÜN

Siyasi Haber ve Yorum Dergisi

1986 DÜNYA BARIŞ YILI

Mahmut Dikerdem:
"1986, Barışa Özlem Yılı..."

İŞKENCEDE SİYASİ SORUMLULUK

ANAP Hükümeti ve Türk-İş

İdam cezasına karşı durulmalıdır

Polisler arasındaki intihar olayları arttı

Emniyet Genel Müdürü Saffet Arıkan Büdük, emniyet teşkilatına yayınladığı genelgede özetle "Teşkilat mensupları arasındaki intihar olaylarının son zamanlarda önemli ölçüde artış kaydettiğini, mesleğin zor ve yıpratıcı koşullarının yanı sıra görevlilerin özel yaşantılarında da bir takım sıkıntı içinde olmaları nedeniyle bunalıma girdiklerini, bu sıkıntıların intihara yol açmaması için bunalıma giren personelin sorunlarına çözüm getirecek çareler bulunması gerektiğini" belirtti.
Bedük olayla ilgili olarak Tercüman Gazetesine yaptığı açıklamada da şunları söyledi: "Türkiye'yi 12 Eylül öncesine getirmek isteyen mihraklar yeniden örgütlenme çabasındadır. Ancak terörist ve anarşistlerin çalışma tarzlarını ve hedeflerini gayet iyi şekilde teşhis ve tesbit eden emniyet kuvvetlerimiz yoğun bir takip ve çalışmayla bunları etkisiz hale getirmek için gece gündüz çalışıyorlar. Tabii, bu çalışmalar sadece teröre karşı değil, vatandaşın can, ırz ve malına temel hak ve hürriyetlere karşı saldırıda bulunan veya bulunmak isteyenler de titizlikle koğuşturulmaktadır."

Polis diyor ki: "Bizden nefret ediyorlar!.."

Nokta Dergisi'nin Emniyet'in çeşitli birimlerinde görevli olan polislerle yaptığı söyleşide, polisler ortak şikayetlerini ekonomik sıkıntı içinde olmak ve kendilerinin toplumda "İşkence aracı ya da fırsat kollayan düşman gibi" görülmeleri olarak ortaya koydular. Halkla ilişkilerinin Polis Vazife ve Selahiyet Yasasının yürürlüğe girmesinden sonra daha da bozulduğunu kaydeden polisler, yasanın gereği gibi uygulanması halinde bir yanlışlığın olmayacağını belirttiler.

OTOMOBİL-İŞ'İN KAYYIMA DEVRİ KARARI YARGITAY'DAN DÖNDÜ

Otomobil-İş Sendikası'nın olağanüstü genel kurul yapılmak üzere kayyıma devredilmesini öngören mahkeme kararı Yargıtay tarafından bozuldu. Kararda gerekçe olarak, şu anda Öz Demir-İş Sendikasının genel başkanlığını yürüten Mehmet Aras'ın üyeliğinin kalmamış olması ve sendikanın 1983 yılında kongrelerini yapmış olması gösterildi.
Yargıtay'ın bozma kararına ilişkin olarak dergimize açıklama yapan Otomobil-İş Sendikası Genel Eğitim Sekreteri *İsmail Aykanat*, Mehmet Aras'ın 1981 yılında olağanüstü kongre isteyerek açtığı davanın Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından bozulduğunu belirterek şunları söyledi:

"İşçi aidatlarını kendilerine çıkar kaynağı olarak düşünen sayın Mehmet Aras, Yargıtay'dan yanıtını almıştır. Başkanı olduğu sendika üyelerini de kendi hayalciliğine alet eden bu sendikacı, metal işkolunda yüzde 4 üyesi bile olmadığı halde, istatistik barajlarını sürekli olarak mahkemeler kanalıyla aşmaktadır.
İşçi sınıfı bu insanların gerçek gücünü görüp, gerekli cevabı verecektir. Geçmişte Otomobil-İş Sendikasında örgütlenme sekreterliği yapan ve yasa gereği mal beyanında bulunmadığından görevinden düşen Mehmet Aras, kendisine yeni ekmek kapısını Öz Demir-İş'te bulmuştur. Ancak, Öz Demir-İş üyeleri de işçi sınıfının bireyleridir."

Mehmet Aras'ın sendikacılık ve demokrasi anlayışını kendi tabanının da gördüğünü bildiren İsmail Aykanat, Otomobil-İş Sendikasının kayyımla ilgili hiçbir sorununun bulunmadığını hatırlatarak sermaye ve onun güdümündeki sendikaların yürüttükleri provakasyonlarda başarılı olamayacaklarını da sözlerine ekledi.

GÜN
Siyasi Haber ve Yorum Dergisi

*Değerli okuyucularımız,
GÜN'ün elinizdeki sayısının sayfalarını çevirmeye başlayınca hemen farkedeceksiniz, her bakımdan yeni bir döneme başlıyoruz. Kapağından sayfa düzenine, kendisine hedef seçtiği okuyucu tabanıyla örtüşme çabasından teknik yeterliliğine dek, yeni bir sayı var elinizde. Bundan sonra daha özenli, daha yeterli ve yetkin olmaya çalışacağız. Kuşkusuz bir atılımdan sözediyoruz. Bu atılımın 1986'nın kapısını araladığımız 1 Ocak'da başlaması da rastlantı değil. Üstelik sözünü ettiğimiz yeni döneme, yeni arkadaşlarımızın dergimizin çalışanları arasına katılımıyla, daha güçlü bir kadroyla giriyor GÜN. Başından beri kollektif bir ürün olma çabası içinde bulunan dergimizin, geniş birliktelikler arama, üstelik de bu birliktelikleri oluşturmasından daha anlamlı ne olabilir?..*

1986 Dünya Barış Yılı, bu sayımızın ağırlıklı konusunu da oluşturuyor. Dünya Barış Yılı'na sıradan bir başlangıç yapmak istemedik. Barışçı, yurtsever insan Mahmut Dikerdem ile yaptığımız söyleşiyle metal işçilerinin barış savaşımına ilişkin görüşleri yanyana. Bu yaklaşımımızı tüm bir yıl boyunca korumaya çalışacağız. Dünya Barış Yılı okuyucularımıza kutlu olsun, 1986 aydınlık, güzel günler getirsin...

İŞKENCEDE SİYASİ SORUMLULUK

İŞKENCE var mı, yok mu?
Tartışma konusunu artık böyle bir soru oluşturmuyor. Şimdi tartışılan, işkencenin sistemli olarak uygulanıp uygulanmadığı. Önce işkence gerçeği toptan red ediliyordu. İşkence savları, "devlet ve millet düşmanlarının malum taktikleri olduğu" propagandasıyla karşılanmaya çalışılıyordu. Ne ki, mızrak çuvala sığacak cinsten değildi. Nitekim bu propaganda kısa sürede inandırıcılığını yitirdi. Ama insanların bu tür yutturmacalarla ikna edilebilmesi sınırı artık aşıldı. Tersine, bu edebiyat, sahibini "şüpheli" durumuna sokmaya başladı.

Ardından işkencenin "münferit olay" lar olduğu ve "varsa sorumluları" hakkında tahkikat yapıldığı öne sürüldü. İşkencenin varlığını kabul etmek anlamına gelen bu iddianın da gerçek durumla bağdaşmadığı görülüyor. İşkence olayının yaygınlığı ile "münferit"lik iddiası birbiriyle çelişiyor. "Münferit olay" iddiası yine havada kalıyor.

Neresinden bakarsanız bakın, bu kadar yaygınlıkta uygulanan işkencenin sistemli ve örgütlü bir özelliği olduğu gerçeği kendini dayatıyor. Şimdilerde Tercüman Gazetesi'nin sayfalarında bile "bu kadar olmaz ki" sesleri yükselmeye başlamıştır. Niyetleri ne olursa olsun, Tercümancılar da insan hakları savunuculuğu konumlarında yer alır gözükme gereksinimi duyuyor. Başbakan Özal ise, "Ama şunu açıkça söylerim, bizim kendi hükümetimiz döneminde hiçbir şekilde sistemli, hazırlıklı bir işkence bahis konusu değildir," diyerek sistemli işkence uygulamasını ve suçu belli bir dönemle sınırlı tutmaya çalışıyor.

Benzer tartışmaların 12 Mart döneminde de yapıldığı belleklerdedir. O zaman da işkence "münferit olay" lar olarak gösterilmek ve gözlerden saklanmak istendi. Ama şimdi ne görüyoruz. O döneme ilişkin olarak yapılan açıklamalar, işkencenin hiç de iddia edildiği gibi "münferit olay"lar olmadığını, belli kurumlarca devletin olanakları ve kadroları eliyle uygulandığını ve iktidar mücadelesinin bir aracı olarak kullanıldığını bir kez daha kanıtlıyor. Bugün, "benim elimde kağıt var, emirleri yerine getirdim" diyerek kendini kurtarmaya çalışan emekli generallere tanık olunuyor.

12 Mart döneminden bütün bunların üzerine sünger çekilerek çıkılmıştır. İşkence, yapanın ve yaptıranın yanına kar kalmış, işkencenin önü alınamamış ve bir dönemde toplum büyük bir dehşetle tekrar yüz yüze gelmiştir. İşkence toplumsal-politik mücadelenin çözümleyici araçlarından biri olarak işlevsel kılınmış ve değişen ağırlıklarla halen uygulanmaya devam edilmektedir.

Toplumsal ve politik mücadelenin demokratik bir platformda yürütülmesine tahammül edememek, demokrasi dışı yöntem ve yönetimlere başvurmak, yaygın ve sistemli bir işkenceye de kanal açmaktadır. İşkence böyle ortamlarda kurumlaşmakta ve bir yandan da, halkı ve muhalefet güçlerini boyun eğdirmenin, demokrasi dışı egemenlik kurmanın mekanizması olarak kullanılmaktadır. Toplum böyle dönemlerde işkence, insan hakları ve demokrasi sorunlarını bir bütün olarak çözmek zorunda kalmaktadır.

Görülüyor ki, sadece birkaç işkencecinin yargılanması işkencenin kurumlaşmış özelliğini ortadan kaldırmaya yetmiyor. Oysa asıl sorun budur ve bunun için, devletin olanakları ve belli kadroları eliyle organize olarak uygulanan işkenceyi açığa çıkarmak gerekir. Bu, dün yapılmamıştır, bugün de durum henüz farklı değildir. Sorunun siyasi sorumluluk yükleyen boyutu ise hep arka planda kalmış, hatta söz konusu bile edilmemiştir. Hesap vermek zorunda olanların, hesap sorulması gerekenlerin işkence uygulayanlar ve uygulatanlarla beraber dönemin siyasal kadrolarını ve yetkililerini de kapsaması gerektiği üzerinde yeteri kadar durulmamıştır.

Örneğin bugün, işkencenin "münferit olay" olduğunu iddia edenlerin, bu *on binlerce* "münferit olay"ın hesabını kimlerin vereceğini açıklamak gibi bir sorunları yok mudur? Bu onbinlerce "münferit olay'ın" siyasi sorumluları yok mudur ve kimlerdir?

İşkencecilerin siyasi sorumluları ile birlikte hesap verir durumda kalmadıkları koşullarda yeni işkence girişimlerinin önünü almak ve caydırıcı olmak olanaklı değildir. Hatta denebilir ki, işkenceye karşı önlem almak için başlangıç noktası, işkence uygulamalarının siyasi sorumluluk saptamasını yapmak ve kamuoyunu bu konuda duyarlı ve aktif hale getirmektir. Bu konuda birinci derecede görevli olan organ ise parlamento olmak zorundadır. 12 Mart döneminin sorumlularının açığa çıkarılamaması ve yargılanamaması toplum vicdanında kara bir leke olarak kalmıştır. Bunun tekrarı, ağır bir demokrasi yanılgısı olur. İşte bunun için:

- İşkence suçlarından zaman aşımının kaldırılması,
- İstihbarat ve operasyon ile sorgulamanın tek bir birimin görevi olmaktan çıkarılması,
- Savunma hakkının sorgu ile başlaması,
- Gözaltı süresinin kısaltılması,
- Mahkemelerin sanıkların işkence iddialarını işleme koymak zorunluluğunun getirilmesi,

gibi yasal düzenlemelerin yapılması önem kazanıyor.

"Ülkemizde barışı savunan insanların tutuklu bulunmasından utanç duyuyoruz..."

Konuşan:
FUAT UĞUR

1986 yılının Birleşmiş Milletler tarafından Uluslararası Barış yılı olarak ilan edilmesi ile ilgili olarak barış konusunda işçilerle bir söyleşi yaptık. Alaattin Canver(baştemsilci), Nurten Altun (temsilci) ve Hülya Alver bu söyleşiye katıldılar.

FUAT UĞUR- Biliyorsunuz, 1986 yılı Birleşmiş Milletler tarafından Barış Yılı olarak ilan edildi. Dergimizin Ocak sayısının bir bölümünü de bu nedenle barış konusuna ayırdık. İsterseniz söyleşimize şöyle başlayalım. Sizler, işçi sınıfının temsilcileri olarak barış olgusuna nasıl bakıyorsunuz. Barış kavramı size ne ifade ediyor?

A. CANVER - Barış denince akla gelen ilk kavram, kişilerin, ülkelerin, daha doğrusu tüm insanların birlik ve beraberlik için çalışması ve huzur, güvenlik içinde bulunmasıdır. Bu hepimizin isteği ve amacıdır. Barış kavramını, tüm dünya ülkelerini dikkate alarak tanımlarsak, Amerika ve Sovyetler Birliği gibi ülkelerin, nükleer silahlarda indirim yapılması için eylem birliği yapmasıdır da diyebiliriz. Şimdi, iki ülke başta olmak üzere, bir çok dünya ülkesinin elinde bulunan ve dünyayı bir çok kez yokedebilecek güçteki silahlar elbette ki barışı engelliyor. Ve biz her zaman barıştan yanayız. Çalışanlar olarak tüm dünya ülkelerindeki işçi sınıfının amacı, her zaman için çalıştığının karşılığını alabilmek, diğer ülkelerdeki işçilerle aralarındaki bağı daha ilerilere götürmek, bunun yanısıra barışçı yollarla bu tür nükleer savaşlara karşı yapılan girişimlere destek olmaya çalışmak ve yeni deneyimler hazırlamaktır. Türkiye işçi sınıfı olarak gönül her zaman ister ki tüm dünya ülkelerinde çalışan işçiler, birlik için, huzur ve güven ortamı için, barış içinde bir dünya için silahları en azından belirli sınırlar içinde tutmaya çalışsınlar.

F. UĞUR - Şunu söylüyorsunuz: biz işçileriz ve sürekli üretimin içinde bulunan insanlarız. Dünyanın bir çok yerindeki işçiler de üretimin içindedirler. Bizim bu anlamda dünyadaki diğer işçilerle birlik içinde olmamız en doğal olanıdır diyorsunuz.

A. CANVER - Elbette!..

F. UĞUR - Siz Almanya'da çalıştığınızı söylediniz Nurten. Şimdi de Türkiye'de çalışıyorsunuz. Almanya'daki deneyimlerinize dayanarak, bize Alman, Yunan, İtalyan ve Türk işçileri arasındaki ilişkiler konusunda yaşadıklarınızı anlatır mısınız? Bu işçilerin arasında uzlaşamadıkları çatışmalar, paylaşamadıkları şeyler var mıdır örneğin?

N. ALTUN- Bir Alman işçisi ile Türk ve diğer yabancı işçileri kıyaslamak mümkün değil aslında. Biliyorsunuz Alman hükümetinin uygulamalarının bir sonucu olarak Alman ve diğer yabancı işçiler arasında suni bir çıkar çatışması var. Ama önünde sonunda bir çok işyerinde, işverene karşı, tüm yabancı işçilerle birlikte Alman işçisi de omuz omuza mücadele veriyor. Ben bir Yunan işçisi ile pekala arkadaş olabiliyorum. Onlarla hiç bir alıp veremediğim olamaz zaten.

F. UĞUR- O halde Yunanistan ile Türkiye arasında çıkar çevreleri ve bazı tekellerin kışkırtmasıyla sürdürülen yapay bir düşmanlık gözönünde bulundurulduğunda durumu nasıl değerlendirirsiniz?

N. ALTUN- Ben şöyle söylemek isterim. Beraberlik işçinin doğasında var. Bu nedenle işçinin milliyetinin ne olduğunun, biraradа, aynı çatı altında çalışıldığında hiç de önemli olmadığı açıkça görülüyor. Benim de dolayısıyle bir Yunan işçisine, bir İtalyan işçisine düşman olmam mümkün değil. Çünkü, onlarla hiç bir çıkar çatışmam yok. Onlar da işçi, ben de.

F. UĞUR- Ülkemizde, son zamanlarda basından da izliyorsunuzdur, yeni bir gelişme var. Halkın cebinden çıkacak paralarla ve sağlık, ulaşım ve eğitim giderlerinden kesilen milyarlarca liralık fonlarla tekellere ve silah yapımı işine soyunan işverenlere silah yaptırılmaya çalışılıyor. Bu konuda neler söylersiniz?

H. ALVER- Benim düşüncemi sorarsınız, ülkemizin silah yerine sağlık ve eğitime ihtiyacı daha fazladır. Ben, bir işçi olarak silah fabrikaları yerine hastane yapımında, sağlık hizmetinde, eğitim ve ulaştırma hizmetinde çalışmayı yeğlerim. Fakat, bu demek değildir ki ülkemiz tümüyle silahsızlanma durumuna geçsin. Ülkemizin kendi kendini koruyabilmesi için belli bir güce ihtiyacı vardır. Ama sınırlandırılmış bir şekilde. Biz savunma yapıyoruz diye, milyarlarca lirayı silahlanmaya ayırmak, bana, benim düşünceme ters geliyor.

F. UĞUR- Bu konuda işçi sınıfının tavrı ne olmalıdır?

A. CANVER- Şimdi, işçi sınıfı her zaman, barıştan yanadır. Ama bu silahları üretenler de işçilerdir biliyorsunuz. Silahları ürettik, kullanmaya çalışıyoruz. Karşı taraf da, yani düşman olarak gösterilen taraf da silah üretti ve onlar da kullanacak tabii ki. Yani, kısaca dünya işçilerinin ürettiği silahlar, yine işçilerin vurulmasına yarıyor. Yine en önde çarpışanlar biz, yine ölenler biz oluyoruz. Ancak, Hülya arkadaşın dediği gibi bu silahları sınırlı olarak bulundurmak mümkün. Her ülkenin kendi savunması için bir takım önlemleri vardır. Biz tabii ki işçi sınıfı olarak bu silahların yapımına taraftar olabiliriz ama ülke savunması için yapıldığına kanaat getirdiğimiz zaman. Yoksa biz bir başka ülkenin insanların, işçilerini vurmaya yönelik biçimde silah yapımına karşıyız. Ben karşıyım.

F. UĞUR- Peki, savunma deyince şöyle bir soru geliyor aklımıza: Türkiye, ülke savunmasında kime karşı, neyi savunacak?

A. CANVER- Şimdi, onu belirtirken şöyle demek gerekiyor. Elbette ki savaşa işçiler katılacak. Karşı tarafa da o tarafdan işçiler katılacak. Bu demektir ki işçi işçiyi vuracak. Mutlaka bir çıkar için vuracak. Bu çıkarın ne olduğu tartışılabilir ama vuracak. Ama biz ne diyoruz. Amacımız birlik. Gerek ülke içinde gerekse diğer ülkelerdeki işçiler arasında. Bunu derken bir bakıyorsunuz, büyük bir devlet ya da ülkenin saldırgan bir hükümeti tarafındanbir çıkar için savaş çıkıyor. Bu çıkar kimin çıkarıdır? İşçilerin çıkarı mıdır?

Örneğin, bizim Kıbrıs Savaşı. Tabii ki biz orada haklı olabiliriz kendi açımızdan. Ama Avrupa ülkeleri ve karşı taraf ne düşünüyor ? Onu bilemeyiz. Nasıl ki herkes namusunu korursa ülkesini de korumak zorunda. Ama bunu yaparken, yani savaşırken haklı ve kendi çıkarımız, sınıfsal çıkarımız için savaştığımızın bilincinde olmalıyız. Bugün, kardeş kardeşi de haklı olduğu zaman vurabiliyor. Gerektiği yerde zorunlu olarak işçi bir başka işçiyi de vurabiliyor.

Ama dediğim gibi haklı bir savaşta ve mecbur kalınan bir süreç içerisinde.

F. UĞUR- O halde, şimdi size sorsam Hülya. Barış hareketinin çerçevesi nedir, kimler barıştan yanadır, kimler barışa karşıdır ?

H. ALVER- Bence, barıştan yana olanlar, toplumun alt tabakası olarak nitelendirilen işçiler ve köylülerdir. Kısaca halktır. Aydınlar da barıştan yana olduklarını ortaya koymuşlardır. Son zirve toplantısında çocuklar bile mektuplar göndererek bu barış hareketine katıldılar.

F. UĞUR- Halk neden barıştan yanadır ?

H. ALVER- Bir defa barıştan yana olmak zorunda. Çünkü ekonomik gücü zaten yetersizdir. Savaş anında en çok zarar görecek olan yine kendisidir. Zaten, ekonomik durumu iyi olan savaş anında bile istediği ekonomik rahatlığı sağlayabilir. Ama halktan birisi bunu yapamaz. Aç kalırlar. Büyüklerimiz buna tanık olmuşlar. Anlattıklarına göre lastiklerini pişirip yiyenler bile olmuş. Etkilenen kesim biz olacağız kısaca. İşçiler, köylüler ve emekçiler. Bunun da engellenebilmesi için, diyorum ki, ben barıştan yanayım!..

F. UĞUR- Son olarak şu konuya değinmek istiyorum. Biliyorsunuz, ülkemizde Barış Derneği yöneticileri ve üyeleri hapisteler ve halâ haklarında mahkemece bir karar verilebilmiş değil. Ülkemizde, barışı savunan insanların tutuklu bulunmasını nasıl karşılıyorsunuz ?

H. ALVER- Ben bunu anlamıyorum. Herkes barıştan yana olduğunu söylüyor, barışı savunuyor. Ama barış için mücadele eden insanlar da tutuklu. Bu insanların tutuklu olmaları, barışı savunduklarını söyleyenlerin barışa karşı olduklarını düşündürtüyor bana. O insanları doğru bildiklerini yaptıkları bir işten dolayı cezalandırıyoruz ki ortada bir suç yoktur bence. Suç olmadan da ceza olmaz. Bence yanlış bir tutum.

Alaattin Canver- Dünya işçilerinin ürettiği silahlar, yine işçilerin vurulmasına yarıyor. Yine en önde çarpışanlar biz, yine ölenler biz oluyoruz.

Hülya Alver- Ben bir işçi olarak silah fabrikaları yerine, hastane yapımında, eğitimde, sağlık hizmetinde çalışmayı tercih ederim.

Nurten Altun- Beraberlik işçinin doğasında var. bu nedenle işçinin milliyetinin ne olduğunun birarada çalışıldığında hiç de önemli olmadığı açıkça görülüyor.

A. CANVER- Biz, Türkiye olarak insan haklarına saygılıyız diyoruz. Oysa, ülkemizde barıştan yana olan insanların kurduğu bir derneğin yöneticileri tutuklandı ve yıllardır hapiste. Bu durumda, ülkemizde barışı savunmanın bir suç haline geldiğini görmekteyiz. Kısaca Ben, ülkemizde böyle bir olayın yaşanmasından dolayı utanç duyuyorum.

N. ALTUN- Alaattin ve Hülya benim söyleyeceklerimi hemen hemen dile getirdiler. Ben de onlarla aynı şeyleri söylüyorum. Barış savaşçılarının tutuklu olmaları, beni bir insan olarak utandırıyor.

F. UĞUR - Biz de o zaman, barışı savundukları için tutuklanan insanların bir an önce salıverilmelerini dileyelim ve bu utançtan bir an önce kurtulalım diyoruz. Size, bu söyleşiye katıldığınız için teşekkürler. 1986 Barış yılının gerçekten barış dolu ve savaşsız bir yıl olmasını yeniden dileyelim.

Mahmut Dikerdem: "1986, Barışa Özlem Yılı..."

Birleşmiş Milletler tarafından 1986 yılının Barış Yılı olarak kabul ve ilan edilmesine yolaçan etkenler nelerdir? Değerlendirmesini yapar mısınız ?

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu iki yıl önce aldığı bir kararla, kuruluşunun 40. yıldönümünü izleyen 1986 yılını DÜNYA BARIŞ YILI olarak kabul ve ilân etmişti. Aslında, BM Örgütü'nün kuruluş amacı da, 1945 de San Fransisko'da kabul edilen Temel Yasa'da belirtildiği gibi, "Gelecek kuşakları savaş ve saldırganlıktan korumak"tır. Demek oluyor ki, dünyada adil ve sürekli bir barış ve güvenlik düzeni gerçekleşinceye dek her yıl BM için bir "Barış Yılı", daha doğrusu, "Barışa Özlem Yılı" sayılabilir. Yine de, içinde bulunduğumuz yılın Dünya Barış Yılı olarak seçilmesinin özel anlamı vardır. Bir kez, BM genel kurulunun bu kararı NATO'nun, ABD baskısına boyun eğerek, Batı Avrupaya 434 tane Pershing 2 ve Cruise füzelerinin 1985 yılı sonuna kadar yerleştirilmesi kararına bir tepkidir. Çoğunluğunu bağlantısız ülkelerin oluşturduğu Genel Kurul NATO'nun bu kararının-ki gerçekleştirilmiştir-silahlanma yarışını tırmandıracağını anlamıştır. Daha da önemlisi, ABD başkanı Reagan tarafından bir kurgu-bilim senaryosu gibi ortaya atılan, "silahlanmayı uzaya sıçratma" girişiminin son zamanlarda somutlaşması ve bunun sonucunda silahlanma yarışının aklın almayacağı boyutlara ulaşması tehlikesinin başgöstermesidir. İşte, dünya barışını ciddi surette tehdit eden bu gelişmelere karşı BM genel kurulu tüm ülkeleri ve yöneticilerini uyarmak gereğini duyarak yeni bir barış çağrısında bulunmuştur.

Helsinki Sonuç Senedinin hedef tuttuğu ve Dünya Barış Hareketinin benimsediği bir barışın temel öğeleri nelerdir? ABD'nin "Uzay Savunma Projesi", sınırlı bir nükleer savaşın olabilirliği ve caydırıcılığı iddialarını gündemde tuttuğu bugün, 1986 yılının Barış Yılı olarak ilanını adil ve kalıcı barış amacına yaklaşmada bir adım olarak değerlendirmek gerçekçi görünüyor mu?

Helsinki Sonuç Belgesi'nde ifadesini bulan çağdaş anlamda bir barış düzeninin temel öğeleri: a) adil, b) kalıcı ve c) gerçekçi olmasıdır. Barışın adaletli olmasının anlamı, büyük-küçük, gelişmiş-geri kalmış ayırımı gözetmeksizin tüm devletlerin eşit haklara sahip olması, başka deyişle, uluslararası ilişkilerin emperyalist baskılardan arındırılmasıdır. Bu tanımlama üzerinde 3. sorunuzu yanıtlarken yine duracağım. Barışın kalıcı olmasının vazgeçilmez koşulu ise, kademeli ve denetimli olarak gerçekleştirilecek tam ve genel silahsızlanmadır. Şunu iyice bilmek gerekir ki, nükleer silahların caydırıcılık gücüne dayanan bir "korku dengesi" sürekli barışı sağlayamaz. Nitekim ABD nin "stratejik savunma girişimi" adı verilen ve askersel sanayi komplekslerine yüzlerce/belki de binlerce milyar dolar daha akıtılmasına yarayacak olan proje, bugüne değin NATO çevrelerince çok güvenilen ve çok övülen "Caydırıcılık" kuramını altüst etmektedir. Uzayı silahlandırma projesinin hedefi, karşı tarafı ilk saldırıda bulunmaktan caydırmak yerine, ülkenin üstüne sözümona bir "koruma ağı" örterek kendini güvence altına almak ve böylece karşı tarafa korkusuzca saldırma olanağını elde tutmaktır. Bu tasarımın silahlanma yarışını ne denli hızlandıracağını kestirmek güç değildir. Son olarak, Helsinki Belge'sinin amaçladığı ve Dünya Barış Hareketi'nin benimsediği barış düzeninin "gerçekçi" niteliği üstünde durmalıyım: Barış açısından gerçekçi olmak, dünyamızda iki karşıt sosyo ekonomik sistemin varlığından hareketle, bu iki sistemin çatışma yerine yarışma halinde yanyana yaşayabileceğini kabul etmek demektir.
Burada dikkat edilecek nokta, karşıt sistemlerin kendi ideolojilerini savunma hakkından vazgeçmelerinin sözkonusu olmadığı, sadece ideolojik savaşımın silah gücüne başvurmadan yürütüleceğidir. Şöyle de söylenebilir: İki karşıt sistemin ideolojik rekabetinin sınırı dünya barışıdır.

Barış hareketinin faşizm, militarizm, şovenizm ve emperyalizme karşı çıkması bazı çevrelerce komünizm propagandası olarak nitelendirilmektedir. Bu konudaki değerlendirmeniz nedir?

Yukarıda değindiğim gibi, büyüklü küçüklü, güçlü güçsüz tüm ülkelerin ulusal çıkarlarını ve bağımsızlığını güvence altına alan bir düzen, adil bir barış düzenidir. Adil bir barıştan söz edebilmek için ise uluslararasındaki ilişkilerin emperyalist etki ve baskılardan arındırılması birincil önemdedir. Ancak çağımızda emperyalizme bağımlılık çeşitli biçimlerde kendini göstermektedir. Geçen yüzyılın askeri güce ve siyasal hegemonyaya dayanan emperyalizmi, II. Dünya Savaşından sonra yerini ekonomi, kültür, eğitim, iletişim vb.. alanlarda görülen karmaşık sömürü yöntemlerine

23. sayfada sürüyor...

REAGAN-GORBAÇOV ZİRVESİ: BARIŞ ÖZLEMİNİ DÜŞTEN GERÇEĞE...

SEDAT KARAÇAM

İLGİYLE BEKLENENAmerikan-Sovyet zirvesi yapıldı. Cenevre'de gerçekleştirilen Gorbaçov-Reagan görüşmesi silahsızlanma sorununa kesin çözümler bulmaktan uzak kaldı. Ancak dünyanın iyiden iyiye gerginleşen siyasal atmosferi göz önüne alındığında, bu toplantının kesin çözümler bulmak gibi bir görevi başarmasının gerçekçi olmayacağı toplantıdan önce siyasal gözlemciler tarafından belirtilmekteydi. Buna karşın, Sovyet ve Amerikan liderlerinin görüşmesi, gerginliğin azaltılması yolunda yeni umutlar yarattı. İki liderin de, nükleer bir savaşın galibi olamayacağı konusunda birleşmiş olmaları bile zirvenin sağladığı bir başarı olarak nitelendiriliyor.Toplantıda taraflar, birbirlerine askeri üstünlük sağlamak gibi bir çabanın peşinde koşmayacaklarını açıkladılar. Ayrıca, zirvede her iki ülke arasında ticari, kültürel ve sportif ilişkilerin geliştirilmesi kararlaştırıldı.

Ne var ki, Amerikan yönetimi zirve boyunca "Yıldız Savaşı" projesiyle ilgili girişimlerini sürdürmekte ısrarlı olduğunu açıkladı. Başkan Reagan "barışçı" olduğunu söylediği bu proje konusunda Sovyet yönetimini yumuşatmak için, aynı projeyi onların da gündeme almaları gerektiğini belirtti. Hatta, daha ileri giderek, Amerikan tarafının, bu projenin teknolojik bulgularından Sovyet tarafını da yararlandırmayı düşünebileceğinden bile söz etti.

Sovyet yönetimi ise, "Yıldız Savaşı" projesi konusundaki tutumunu sürdürdü. Gorbaçov bu projenin silahlanma yarışına yeni bir boyut kazandırmaktan başka bir anlam taşımadığını belirtti. Gorbaçov, silahsızlanmanın yolunun böylesine projelere bel bağlamaktan geçmediğini kesin bir dille ifade etti.

Sovyetler Birliği lideri Gorbaçov, zirve sonrasında bir basın toplantısı yaparak zirveyi değerlendirdi. Basın toplantısından sonra da gazetecilerin sorularını yanıtladı. Aşağıda, Gorbaçov'un Sovyet ve Batı basının kimi temsilcileri tarafından sorulan sorulara verdiği yanıtları bulacaksınız.

Soru (Sovyet Televizyonu) : Bugün uluslararası ilişkilerde yeni bir yaklaşıma, hatta yeni bir düşünme biçimine gereksinme duyulduğundan söz ettiniz. Böyle bir yeni yaklaşımın, yeni düşünme biçiminin kaynağı olarak neyi görüyorsunuz?

Yanıt: Evet, uluslararası ilişkilerin, devletlerarasındaki ilişkilerin ve devletlerin birbirine bağımlılığının daha büyük olmasıyla ayırd edilen bu aşamasında yeni bir politikanın gerekli olduğunu düşünüyorum.

Yeni yaklaşımın, bugünün-dünyasının gerçeklerinin her devletin bugünkü politikasını beslemesi gerektiğini kaçınılmaz kıldığını hissediyoruz. Devletlerin dış politikasının yapıcılığı için en önemli ön koşul budur. Dünyadaki durumun gelişimine yol açacak olan da budur.

Savaş ve barış sorunları dünya politikasının odak noktasındadır. Tüm ulusların özel ilgi alanı içindedir.

Gelişmiş kapitalist, sosyalist ya da gelişmekte olan tüm ülkeler ekonomik sorunlara, toplumsal sorunlara ve ekolojik sorunlara sahiptir. Bu sorunlar işbirliği ve karşılıklı anlayış temelinde çok daha başarılı bir biçimde çözülebilir. O da diyalog gerektirir, daha fazla işbirliği ister, çabaların yoğunlaştırılmasını gerektirir.

Gelişmekte olan ülkelerin sorunlarını ele alın. Kendimizi bu sorunlardan yalıtlayamayız. Ve gerçeklere dayalı olan yeni politika, daha iyi yaşam için çaba gösteren bu ülkelerin sorunlarına çözümler aramamız için bizi zorlamaktadır.

En önemli sorun -gene aynı soruna dönüyorum- silahlanma yarışını sona erdirmek için herşeyin yapılması gerektiğidir. Bu bilinç artıyor. Bu görev başarılmadıkça, tüm diğer umutlarımız, planlarımız ve eylemlerimiz zarar görebilecektir.

Yalnızca egoist çıkarlara dayandırılmış olan eski yaklaşımın -bu yaklaşım ulusal çıkarların savunulması olarak sunuluyor olsa bile- bir gelişme yaratmayacağına inanıyorum. Bu aşamaya uygun düşen, dünyanın gelişiminin su yüzüne çıkardığı gerçekleri hesaba katan yeni bir politika gereklidir.

Soru (NBC Ajansı-Amerika Birleşik Devletleri): Başkan Reagan'ın Stratejik Savunma Girişimi konu-

sundaki yanıtının sizi hayal kırıklığına uğrattığını söylediniz. Şimdi, toplantıdan sonra, toplantı öncesinde olduğu kadar silah bulunuyor. Cenevre zirvesinden sonra dünyanın daha güvenli bir durumda olduğu söylenebilir mi, eğer söylenebilirse neden?

Yanıt: Toplantı öncesinden bu yana silahlanma sayısında herhangi bir değişiklik olmamasına karşın, toplantıdan sonra dünyanın daha fazla güvenlik içinde olduğunu söyleme cesaretini göstereceğim. Her şeye karşın, bana öyle geliyor ki, toplantının kendisi ve sonuçları güvenlik amacına kesin bir katkıdır, çünkü toplantı diyalog ve anlayışa ya da güvenliğin yararına çalışan şeylere giden yolun açılmasıdır. Bu anlamda, Cenevre kesin olarak böyle bir sonuç yaratmıştır.

Soru (Pravda Gazetesi): Silahlanma yarışına en erken biçimde son vermek için Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından hangi somut ve pratik adımlar atılmalıdır?

Yanıt: Her ne kadar buradaki tüm konuşmamı bu konuya ayırdımsada, bir kez daha söyleyeceğim: Durmalıyız.

Eğer silahlanma yarışını uzaydan uzak tutarsak, hem bizim önerilerimiz, hem de Amerikan tarafından önerilenler daha ileri gitmemizi, uzlaşmaya varmamızı ve dengeyi daha alt düzeylerde aramamızı sağlayacaktır. Bunun için de iyi bir mekanizma vardır: Cenevre görüşmeleri.

Aynı zamanda da, Amerikan Yönetiminin tüm nükleer silah denemelerinin yasaklanmasına ilişkin son sözünü halâ söylemediği umudunda olduğumuzu eklemek istiyorum. Bütün dünya böyle bir yasaktan yanadır. Amerikan tarafının durumu gözden geçirmesi için halâ zaman vardır. Olumlu bir yanıt, silahlanma yarışının durdurulması ve azaltılması için büyük bir adım olacaktır.

Kanımca, SSCB ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki politik diyaloğun daha da yoğunlaştırılması da, aynı şekilde, bu sürece katkıda bulunacaktır. Bunu genişletmeyi kararlaştırdık ve sanırım ülkelerimizin liderlerinin bu diyaloğa katılımı silahlanma yarışının yavaşlatılmasında önemli bir rol oynayacaktır.

Diğer bir nokta da şu: Cenevre görüşmelerinde ele alınan şeyler ya da bu görüşmelerin amacı ve konusu tüm ulusların hedefidir. Sorumlu politikacılar ve herşeyden önce de bu ülkelerin liderleri bu konuda sağlam ve yapıcı bir tutum içinde olmalıdırlar. Bu büyük önem taşıyan bir davranış olacaktır.

Öyle sanıyorum ki, politikacıların ezici bir çoğunluğu Cenevre'deki çözüm arayışını hızlandırmaktan ve silahlanma yarışını durduracak ve silahsızlanmayı başlatacak yollar bulmaktan yanadır.

Soru (BBC): Eğer uzaydaki silahlanma yarışını durdurma konusunda bir anlaşmaya varamazsanız, Sovyetler Birliği bu alanda Amerikan teknolojisi ile rekabet edebilecek midir yoksa geride mi kalacaktır?

Yanıt: Çok ilginç bir konuya değindiniz. Başkan'a çok açık ve yalın bir biçimde, bana göre Amerika'nın Sovyetler Birliği politikasının hayallere dayandırılarak inşa edilmekte olduğunu açıklamaya çalıştım.

Bir kez, sürmekte olan silahlanma yarışının Sovyetler Birliği'ni ekonomik olarak zayıflatacağı, dünyadaki etkinliğini azaltacağı ve Amerika Birleşik Devletlerini davranışlarında serbest bırakacağı konusuna umut bağlanıyor. Tarih bu tür peygamberleri utandırdı. Üstelik o zamanlar toplumumuz şimdi olduğundan çok daha farklı bir potansiyele ve daha küçük olanaklara sahipti. Şimdi son derece geniş potansiyele sahibiz. Ve bize ilişkin hayaller yalnızca gerçekçi bir politikanın önünü tıkar.

Diğer yandan, askeri hesaplar alanında da hayaller olagelmiştir. Bizi geçmek için girişimde bulunuldu. Kıtalararası balistik füzeler yaptılar. Bunu bizim yanıtımız izledi. Bir süre sonra yaptık, ama yaptık. Daha sonra çok başlıklı nükleer füzeler gündeme geldi. Onuda yanıtımız izledi. Her zaman karşı çıkacak bir yol bulduk.

Şimdi, bana öyle geliyor ki, ABD askeri kuruluşlarındaki hayaller, belirli bir ölçüye kadar politik çevreleri de, özellikle de, belki Başkanı da etkiliyor. Bunu değişmez bir yargı olarak öne sürmüyorum, ama bizim edindiğimiz izlenim budur.

Çok açıktır ki, ABD'deki kimileri Amerikalıların teknolojinin kimi alanlarında, bilgisayar tek-

nolojisinde, radyoelektronikte bizi geride bıraktıklarına inanıyorlar. Ve yine bir istek var; bu "üstünlüğe" dayanmak ve askeri üstünlüğü sağlamak. Bir kez daha kimileri, bir zamanlar, uzaya sahip olan dünyaya da sahip olur diyen Başkan Johnson'un sözlerini yineliyor. Dünyada üstünlük sağlamak ve dünyaya tepeden bakmak için sabırsızlananlar var. Bunlar geride bıraktığımız yılların eskimiş tutkularıdır. Dünya pek çok bakımdan ve çok değişti.

Dolayısıyla, Stratejik Savunma Girişiminin beraberinde getireceği teknolojik üstünlük adını verdikleri şeyden ve böylece Sovyetler Birliği'ni köşeye sıkıştırmaktan söz edenlere, bunun da bir başka hayal olduğunu söylemek isterim. Yanıt verecek bir yol bulacağız.

İşte Başkan'a da bunu söyledim: "Lütfen dikkat ediniz burada budala yok."

Sovyet liderliği ilgili örgütlere ve bilim adamlarına gerekli talimatları vermiş durumdadır ve yanıtımızın etkin ve daha ucuz olacağını ve daha kısa bir sürede ortaya çıkabileceğini söyleyebiliriz.

Ama politik tercihimiz bu değil. Tercihimiz, ABD'yi bütün durumu bir kez daha gözden geçirmeye ve uluslararası ilişkilerin en dramatik sorununu şiddetlendirmek yerine sağduyuya ve halkın özlem ve isteklerine dayalı bir politika sürdürmeye zorlamaktır.

Papandreu'nun "yiğitliği"...

ALİ TÜMER

NOKTA DERGİSİ muhabiri Mihail Vasiliadis'in dediğine göre Yunan Başbakanı Papandreu'nun tek umudu Avrupa Ekonomik Topluluğu'ndan (AET) alacağı kredideydi. Ancak, kendisi, AET' nin kredi vermek uğruna öne süreceği koşulları ezbere bildiğinden, onlar söylemeden istenilen "acı reçete"yi halka bizzat kendisi sunacaktı. Kısaca Papandreu "yiğitlik bende kalsın" diyordu.

Fakat, deneyimli Yunanistan işçileri, kapitalizmin tezgahından geçme reçeteyi önce şaşkınlıkla karşılamasına rağmen daha sonra hemen tepkisini gösterdi. Hem de kitlesel grevlerle.

Yunanistan işçi sınıfı yukarıda sözünü ettiğimiz reçeteyi şaşkınlıkla karşıladılar demiştik. Çünkü onlar, programını son seçimlerde bir kez daha onayladığı "sosyalist" hükümetten ve liderinden böylesi bir reçete beklemiyorlardı. Sosyalist parti PASOK ve lideri Andreas Papandreu, işsizliği azaltacağını, enflasyon oranını düşüreceğini, şirketlerin devletleştirileceğini, Amerikan üslerinin ülkeden atılacağını, gelirler arasında uçurumun ortadan kaldırılacağını, kısaca halktan ve işçi sınıfından yana olacaklarını açıklamış ve bu vatleriyle Yunanistan halkının oylarını toplamıştı. Oysa şimdi ihracatın artırılması ve ithalatın kısıtlanması için para birikimi Drahmiyi yüzde 15 devalüe edeceklerini, tüketimin kısılması için zamlar ve vergi reformları yapacaklarını ve en önemlisi enflasyonu önleme adı altında iki buçuk yıl süreyle ücret artışının dondurulacağını açıklıyorlardı.

Papandreu'nun tarihsel yanılgısı ve hatası, kapitalizmi düzelterek sosyal refahı ve programında vaadettiklerini sağlamaya çalışmasıydı. Üstelik bu işi, işçinin cebinden dış borç ödeyerek yapmaya kalkışması, deyim yerindeyse büyük bir gaftı ve bu gaf da

öyle ABD ve Türkiye'ye çatmakla unutturulacak gibi değildi. Nitekim, daha önce de belirttiğimiz gibi, gereken tepkiyi tüm Yunanistan işçi sınıfı zamanında gösterdi ve işçi sendikaları konfederasyonu üyesi sendikalar birer birer grev kararı almaya başladılar. Atina ve Selanik başta olmak üzere 24 kentte yüzbinlerce işçi günlerce süren grevlere gitti. Yüzbinlerce işçi de kitlesel gösteriler yaptı. Atina'da yapılan gösteride taşınan pankartlarda "hükümetin, izlediği sağ siyaseti bırakması" istendi.

İşçilerin ardından doktorlar, memurlar, tren yolu makinistleri, taksi sürücüleri greve giderken, hava yolları personeli de açlık ve uyamama boykotları başlattılar.

Ülkedeki çalkantı, PASOK iktidarında politik çalkantı meydana getirmekte gecikmedi. Hükümet sözcüsü Kostas Laliottis'in istifasıyla ortaya çıkan bunalım, ciddi boyutlara ulaştı. PASOK iktidarında ilk önemli çatlak olarak kabul edilen bu istifadan sonra Laliottis'in yerine bir süre kimse istekli olmadı.

Sonunda eskilerin "aslına rücu etmek" sözleriyle ifade ettikleri şey olmaya başladı ve Papandreu bir yandan hükümetteki ve partisindeki "aşırıları" yani işçi sınıfından yana olanları "temizleme" gayretine girerken diğer yandan ABD'ye göz kırpmaya başladı. Yunanistan Başbakanının "Amerika Birleşik Devletleri ile ilişkilerimizi geliştirmek istiyoruz" sözleri, bu eğilimin ilk adımları oldu. Dışişleri Bakanı Karolas Papulias da bazı siyasi muhabirlerle yaptığı toplantıda şunları söylemekteydi:

"Başbakan Papandreu'nun da dediği gibi, Yunanistan ABD ile ilişkilerinde yeni bir dönem açmak istemektedir. Önümüzdeki günlerde ABD Dışişleri Bakanı Shultz ile yapacağım görüşme, daha önce başlatılmaya çalışılan diyaloğu yeni bir çerçeveye oturtacaktır. Buna inanıyorum."

Papandreu bununla yetinmedi ve grevlere zamlarla yanıt verdi. Akaryakıta yüzde 10, süt ürünlerine yüzde 15, elektrikli mutfak gereçlerine yüzde 22 oranında zam yaparak ne kadar "yiğit" olduğunu bir kez daha kanıtladı.

Ancak, tüm bu gelişmelerin ortaya çıkardığı bir sonuç da görmezlikten gelinemez. Bu da Yunanistan işçi sınıfının içinde Komünist Partisi'nin etkinliğinin artmasıydı. Genel grev kararı alınmasında, 8 PASOK'lunun komünistlerle birlikte hareket etmesi ve işçi konfederasyonu başkanının bu şekilde düşürülmesi ve ardından grevlerde aynı partinin önemli bir rol üstlenmesi bu etkinliğin önemli ölçütlerini oluşturuyordu.

Papandreu, bu olumsuzluklardan mucize kabilinden kurtulmazsa eğer, geriye sayma işlemi başlamış demektir. Geriye sayma işleminin varacağı noktada ise, sınıfsal yapılanmaya daha uygun bir siyasi kutuplaşmanın olacağı şimdiden görülebilen gerçek.

Tekellere yeni destek: Silâh Sanayi

HARUN GÜNDÜZ

Karikatür: TAN ORAL

ÜNLÜ 24 Ocak 1980'den bu yana kalkınma hızının düşürülerek, yatırımların durduğu herkesçe kabul edilen bir gerçek. Yapılan tüm teşvik ve desteklemelere karşın özel sektörde "yatırım heyecanı" bir türlü yaratılamadı. Diğer yandan ihracat seferberliği adı altında ne bulursan sat kampanyaları düzenlenerek ayrıcalıklı büyüklerin dev kârlar elde etmeleri sağlandı. Orta ve küçük şirketler ise, yokolma sürecine girdiler.

Bugünlerde özel sektörde yatırım aşkı yeniden depreşti. Ancak İstanbul Sanayi Odasının Sınai Tetkikler Şubesince 17. ve 40. grup fevkalade üyelere dağıtılan "gizli genelge" nin bu yatırım aşkının depreşmesinde önemli bir payı vardı. Genelgede, Türkiye'de üretilecek F-16 uçaklarının uçak avionik sistemlerinin modern teknolojisinin (radar-atış kontrol ve seyrüsefer sistemleri) de imalat yolu ile ülkemize kazandırılacağı belirtiliyor, radarları üretecek Westinghouse firmasının yerli bir ortak aramakta olduğu buna ilave ediliyordu (1)

SİLAHŞÖR HOLDİNGLER

F-16 ile başlayan savunma sanayiinin oluşması ve gelişmesi için en vatansever holdinglerimiz hemen kolları sıvadılar. İlk öne çıkan isimlerden **Alarko** top-tüfek özel malzeme, yedek parça ve elektronik; **Koç Holding**, füze, zırhlı araç, elektronik, radar vb.; **Ercan Holding** askeri otomotiv ve yedek parça; **Profilo** silah, mühimmat ve yedek parça dallarında üretim yapmayı palanladıklarını açıkladılar. (2)

"Yavru Vatanlı işadamlarından **Asil Nadir** ise, herkesten atak davranarak bir Amerikan ve iki İngiliz firması ile ön anlaşma imzalamayı başardı. (3)

Bunların dışında, ABD'li General Electric, İngiliz Alwis, GKN, Westland, Royal Ordnance, Gec-Marconi, Federal Alman Klaus Maffei Dornier ve Brezilya'dan bazı firmalar, ülkemizde savunma sanayii alanında yatırım yapmak için çalışmalara başlamış durumdalar. (4)

DEĞİRMENİN SUYU NEREDEN GELECEK ?

İster istemez gündeme şöyle bir soru geliyor: Kaynak sıkıntısı içinde kıvranan özel sektör, hangi para ile bu yatırımları gerçekleştirecek ?

Gazetelerden öğrendiğimize göre, bu konuda da geleneksel "öz kaynaklarımıza" başvurulacak. Öz kaynaklarımız ise belli:"Gelir ve Kurumlar Vergisi üzerinden, Bakanlar Kurulunca yüzde 0 ile 7,5 arasında değişen oranlarda SAVUNMA SANAYİİ FONU'na katkı payı alınacak. Örneğin, 750 bin lira vergi veren mükellef yüzde 2,5 üzerinden 18.750 lira fona katkıda bulunacak. Uygulama 1 Ocak 1986'da başlayacak. İşçi ve memurlar şimdilik (!) fon kapsamına girmiyor". (5) Buradan elde edilecek gelir toplamını da Sanayi ve Teknoloji Bakanı Cahit Aral açıklıyor: "Savunma fonuna 300 milyar lira gelecek. Buna 100 milyar bütçeden ilave edince ortaya 400 milyar liralık bir kaynak çıkıyor." 400 milyar lira da kaynak değil, adeta kaymak. Böylece gerekli deneyime sahip özel sektörümüzen kaynak yönünden de bir sıkıntısı olmayacak. (6)

Bu konuda heyecanlananlar yalnızca kapitalistler değil. Kalemini ve kendini özel sektöre adayan bir başyazarımız da esas duruşta ve bu çabaların desteklenmesini istiyor. Hatta bu sayede Amerikan pazarlarını bile elde edebilirmişiz !

Ben yalnız barışsever değil, bir barış savaşçısıyım. İnsanlar savaşa savaş açmadıkları sürece hiç bir şey savaşları ortadan kaldıramayacaktır. Büyük ülkülerin mücadelesi, önce küçük ama yürekli bir azınlıkça başlatılır. Barış gibi inandığımız bir dava uğruna ölmek, savaş gibi inanmadığımız bir şey uğruna acı çekmekten daha iyi değil midir? Her savaş, insanlığın ilerlemesini engelleyen kötülükler zincirine bir halka daha ekler, Ama savaşa başkaldıran bir avuç insan genel protestonun sözcüsü olabilir. Halk yığınları asla savaş düşkünü değillerdir. Yeter ki propaganda ile zehirlenmiş olmasınlar.

ALBERT EİNSTEİN

SORULAR... SORULAR...

Öncelikle şunu sormak gerekiyor. Bugüne kadar hiç savunma araç ve gereç üretmeyen özel sektörün tecrübesi nereden geliyor?

Ülkemiz için en gerekli sanayii silah sanayii midir? Ülkemiz insanları için yaşamsal önem taşıyan sağlık, ulaştırma, bayındırlık ve eğitim gibi alanlarda, ilgili bakanlıklara genel bütçeden ayrılan fonlardan 1984 yılına göre milyarlarca liralık indirimler öngörülürken (7) silah sanayiine bu denli heveslenmek hangi ortak çıkarların ürünüdür?

Özel sektörün büyük propagandaları ile kurulan ve çok uzun olmayan bir sürede batırılarak devlete yüklenen Asil Çelik, 400 milyarlık savunma fonunun geleceğini bilinmez olmaktan çıkarmıyor mu?

En az 30 bin işçilik kapasiteli Sivas Demir-Çelik Kombinası için kılını kıpırdatmayan hükümetin, bir çırpıda 400 milyarı özel sektöre vermesi nasıl açıklanabilir?

ULUSAL HURDALIK

Savunma Sanayii tamamen iç pazara yönelik bir yapı hedeflemektedir. Dünya silah tekelleri Türk ordusunun modernizasyonunu ve bu sayede dışa bağımlılıktan kurtulmasını mı sağlayacaklar, yoksa eskiyen teknolojilerini hurdalık yerine ülkemize mi kuracaklar? Kısaca tüm ekonomisi emperyalist tekellere bağımlı olan ülkemizde silah sanayii mi ulusal olacak?

Bu projenin ülkemizde tamamlanması 10 yıl sürecek. Oysa F-16 uçakları 15 yıl sonra işlevlerini yitirmiş ve hurdalığa atılmış olacak. Şu halde ilk uçağın havalanmasından 5 yıl sonra, uçaklar emekliye ayrılmış olacaklar. Bu denli kısa ömürlü bir yapım için çok geniş bir yan sanayiin ülkemize taşınmasını kavramak pek zor olmasa gerek.

Tüm bu sıraladıklarımıza baktıktan sonra ulusal (!) savunma sanayii için özel sektöre "afiyet olsun" dememek elde değil.

(1) İstanbul Sanayi Odası Genelgesi, 4.11.1985, G 46122, S. 0-586
(2) Milliyet, 14.11.1985
(3) Milliyet, 14.11.1985
(4) Tercüman, 29.11.1985
(5) Milliyet, 13.11.1985
(6) Cumhuriyet, 12.11.1985
(7) Maliye ve Gümrük Bakanlığı, 1986 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi, s. 11

Demokrasiye ilk adım: Genel Af

TANER RENDA

AF YİNE gündemde ve genel af çıkana kadar da demokrasi mücadelesinin gündeminde kalacak.

Bir dönemin kargaşasının sorumluları (gerçek sorumlular belli olduğu halde), bugün daha da iyi anlaşılmıştır ki, içerde yatan yüzbin kişi değildir. Suçlu, kargaşa dönemi yaratarak, özgürlükleri askıya alıp demokratik muhalefeti susturan tekelci büyük sermaye ve onun gizli-açık odaklarıdır.

Kaldı ki, "olağan" bir dönemde işlendiği söylenen suçların yargılanması olağanüstü koşullarda yapılmıştır. Sadece bu neden bile bu insanları suçlu olduğuna ilişkin görüşe şüphe düşürmeye yetiyor.

Üstelik, yargılanmalara dayanak yapılan ifadelerin hangi koşullarda alındığı son Şebinkarahisar olaylarında da açık bir biçimde ortaya çıktı. İstendiği kadar devletin çeşitli katlarında işkence yoktur diye iddialarda bulunulsun, bugün en sade vatandaş bile karakollara korkmadan girememektedir.

Bir diğer gerçek de, tüm bu insanların "olağan" koşullarda yeniden sağlıklı bir biçimde yargılanmaları halinde, sonucun bugünküne hiç benzemeyeceğidir. Toplum bu yarasını sarmalıdır.

Özal da içinde olmak üzere sağ partilerin sözcüleri, eğer bir af çıkacak ise, "Devlete karşı suç işlemişler ile adam öldürmüşler bu affın dışında kalmalıdır," şartını koşuyorlar ve gerekçe olarak da, "devlete karşı gelmiş olanları affetmemiz zaten Anayasa'ya göre mümkün değil"i gösteriyorlar. Öyleyse "Pişmanlık Yasası' ne için, hangi gerekçe ile ve kimlerin yararlanması için çıkarıldı soruları akla geliyor. Hemen sıralayalım; suçlu-suçsuz olduğuna bakılmaksızın daha çok sayıda insanı içeriye almak ve toplumdaki demokratik muhalefete göz dağı vermek için çıkarıldı. "Adi suçlular" sayılan sağcı militanlara uygulanmamasının nedeni de, bu militanların "pişmanlık" duymaları halinde yapacakları açıklamaların pekçok şey açığa çıkaracağı ve pekçok kişiyi rahatsız edeceğidir. Özal'ın öne sürdüğü gibi, 12 Eylül öncesine dönmek istemiyorlarsa, sıra sıra hapishaneler yapılacağına, yasalardaki anti-demokratik maddelerin temizlenmesi, genel affın bir an önce çıkarılması ve tümünün yeniden, sağlıklı bir biçimde yargılanması birincil ve temel görevidir.

Vurgulanması gereken bir diğer önemli nokta da, "itirafçılığı kurumlaştırdığını" söyleyen Şemsi Özkan ve diğer itirafçıların suç hanesinde yazılanların "Devlete karşı işlenmiş" suçlar ve adam öldürme eylemleri olup olmadığıdır. Bilebildiğimiz kadarıyla Şemsi Özkan ve diğerleri bu suçları katmerli bir biçimde işlemişlerdir. Zaten kendileri de bunu inkar etmiyorlar. Hani "Devlete karşı suç işleyenler" affedilemezdi, adam öldürenler affedilemezdi? Nerede kaldı Anayasa'ya karşı suçlu duruma düşeriz lafları? Yoksa Şemsi Özkan affedilip, yeni "kimlik" ve "iş" verilmedi mi? Yoksa "Pişmanlık Yasası" nın "yararları görülüp uzatılma yoluna gidilmedi mi?

Bir toplumda adalette çifte standart başladı mı, insanların adalete olan güvenleri zedelenir ve giderek toplumsal adaleten yerini bireysel adalet alır.

Eğer demokrasiden sözedilmek isteniyorsa, bunun ilk adımı olarak, toplumumuzun büyük bir kesimini ilgilendiren **genel affın** bir an önce çıkması gerekiyor.

ABD Dayatmaları ve Özal'ın İki Yılı

NİYAZİ DALYANCI

TÜRKİYE'de dış politika konuları yöneticilerce açıkça tartışılması doğru bulunmayan, kamuoyunun bilgisi dışında tutulmaya çalışılan konular arasındadır. Bu yüzden, Türkiye'nin dış ilişkileri sözkonusu olduğunda, çoğunlukla yabancı devlet adamlarının açıklamaları kamuoyunun bilgilendirilmesi yönünden değer taşır. Bunun son örneği beş Avrupa ülkesinin Avrupa İnsan Hakları Komisyonunda Türkiye aleyhine açtıkları davayı durdurmaları oldu. Türkiye'de yöneticiler bir dizi açıklama yapıp, hiçbir ödün verilmediğini ileri sürdüler, giderek beş Avrupa ülkesinin kendiliklerinden, Türkiye'deki insan hakları uygulamaları açısından gelişmeleri dikkate alıp şikâyetlerinden vazgeçtikleri izlenimini yaratmak istediler.

Oysa, beş Avrupa ülkesinin başkentlerinde yapılan açıklamalar, Türkiye'nin şikayetin geri alınması karşılığında birtakım sözler verdiğini, hattâ yazılı bir protokolun bile varlığını ortaya koydu.

Bu örnekte de görüldüğü gibi, Türkiye'nin son yıllardaki dış ilişkilerini değerlendirirken, Türkiye'den dışarı bakmak yerine, dışarıdan Türkiye'ye bakmak daha net bir görüntü verecektir.

ÖZAL HÜKÜMETİNİN KURULUŞU

Siyasi partilerin kurulmaya başladığı 1983 yılının yaz başında, Türkiye'deki askerî rejim mantar gibi birbiri ardından siyaset sahnesine katılan partilerin çokluğundan hoşnutsuzluğunu açıkça belli etmişti.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren 3 Temmuz 1983'de Bolu'da yaptığı konuşmada, "Biz, mantar çıkar gibi parti çıkıyor, bu kadar çok parti memlekete fayda değil, zarar getirir dedik, şimdi inadına mütemadiyen parti kuruyorlar," diyordu.

Yönetimin bu tavrı, Washington'da Türkiye'nin geleceği için hesaplar yapan birtakım çevreleri telaşa vermiş olmalı ki, Turgut Özal'ın kurmakta olduğu Anavatan partisine bir engel çıkarılmaması için Ankara'daki ABD Elçiliği görevlendiriliyordu!

ABD Elçiliği'ne verilen görev, Amerikan sermaye çevrelerinin görüşlerini yansıttığı bilinen The Wall Street Journal'ın 26 Ağustos 1983 tarihli sayısında yayımlanan bir başyazıda duyuruluyordu.

24 Ocak politikasının mimarı olarak övülen Özal'ın partisinin Türkiye'yi yönetmeye en uygun parti olduğu yargısı verilen yazıda daha sonra şöyle deniyor:

"Türkiy'de şu anda yaygın olan bir kanı da, Özal'ın partisinin 6 Kasım seçimlerine katılmasının engellenebileceğidir. Buna gerekçe olarak generallerin desteklediği Milliyetçi Demokrasi Partisi'nin varlığı gösterilmekte ve bu partinin generallerce desteklendiği bilinmektedir. Özal'ın veto edilme ihtimalline bir başka gerekçe olarak da askeri konsey başkanı Kenan Evren'in seçimlerin iki parti arasında geçmesini istemesi gösterilmektedir. Ancak Özal'ın geçmiş dönemdeki ekonomik başarıları bu tür dedikoduları geride bırakmaktadır........

"Amerikan diplomasisinin Türk generallerinden bilmelerini kesinlikle istedikleri nokta şudur: Toplumda bir gerginlik yaratılmadan, seçimlerde Özal'ın partisinin kazanması, demokrasiye erken dönüş için esen bir ümit rüzgarıdır. Amerikan Dışişleri Bakanlığı bu işin üstesinden gelinmesini dikkatle izlemektedir." (1)

Yazıda daha sonra Ankara'daki ABD Büyükelçiliğinin Özal'ın partisinin başına bir "kaza" gelmemesi için uyarılması gerektiği de vurgulanıyor.

Mesaj son derece açık. Aynı günlerde Türkiye'de sağda ve solda kurulan üç partiden biri kapatılır, ikisinin de seçimlere girmeleri vetolarla engellenirken "Özal'ın partisi" kazasız belâsız 6 Kasım seçimlerine ulaştı ve seçimleri kazandı. Böylece Washington'da Türkiye'nin geleceği için yapılan hesaplarda yanılgıya düşülmemiş oldu.

UYGULAMALAR

Böylece Özal'a açık desteğini verip hükümete gelmesinden hoşnut olan Washington, Türkiye'nin yeni başbakanı daha göreve başlamadan önce kendi çıkarına iki önemli ödün koparmayı da başarıyordu (1)

Bunlardan biri, Ulusu hükümetinin giderayak imzaladığı 1 milyar dolarlık F-16 projesi, diğeri ise İncirlik üssünden Lübnan'daki Amerikan askerlerine lojistik destek sağlanmasıdır.

F-16 projesi için günlük basında birçok şey yazıldı, çizildi. Bu uçakların hizmete girmesi öngörülen 1990'lı yılların sonunda çoktan modası geçmiş olacağı, bunun için böylesine astronomik bir yatırımın boşa harcanmış olacağı söylendi.

İncirlik üssünün Lübnan'daki

amerikan birliklerine lojistik destek sağlamak üzere açılması ise ABD tarafından Eylül ayı içinde istenmişti. Ancak 21 Eylül 1983 tarihinde zamanın Dışişleri Bakanı İlter Türkmen bir açıklama yaparak İncirlik üssünden istenen "kolaylıkların" reddedildiğini bildirmişti. Ancak aradan iki ay geçtikten sonra İncirlik üssünün "lojistik amaçlarla" kullanılmasına izin verildiği açıklandı. Geçen iki aylık süre içinde ne değişiklik olmuştu da Türkiye böylesine bir dönüş yapmıştı. Bu kamuoyuna hiçbir zaman anlatılmayacaktı. Ancak İncirlik üssünün Türkiye'nin başına dert olması salt ABD'nin Lübnan'daki askeri varlığına son verme kararı ile önlenmiş oldu.

Özal hükümeti ise göreve ekonomik paketle başladı. Özal'a açık destek veren Atlantik-ötesi çevrelerin göğsünü kabartacak bir paketti bu. Öylesine radikal önlemler getiriyordu ki, Özal'ı destekleyen bazı basın organları bile yıllardır tu-ka-ka ettikleri "devrim" sözcüğünü manşetlerine çıkarıyorlardı.

Türk Parasını Koruma yasası kaldırılıyor, dışalımlar serbest bırakılıyor, kamu iktisadi teşebbüslerinin kendi yağları ile kavrulmaları ilkesi getiriliyor, kısacası Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) ve Dünya Bankasının yıllardır dillerinden düşürmedikleri "liberalizasyon" tümüyle gerçekleşiyordu.

IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası finans kuruluşlarının dayattığı ekonomik politikaların bugün Türkiye'yi getirdiği yeri artık kitleler de anlıyor. Son iki yılın fiyat artışları yüzde yüzü aşarken, ücretlerin yerinde sayması net bir yoksullaşmayı getirdi. Şimdilik Özal hükümetinin IMF tarafından dayatılan politikalardan vazgeçeceği konusunda bir belirti yok.

SAVUNMA İŞBİRLİĞİ ve NATO STRATEJİLERİ

Türkiye'ye dayatılan ekonomi politikalarından belki daha da önemli ve yaşamsal olan bir konu da ülkemizin ABD'nin askeri stratejileri içinde aldığı yer. Son yıllarda, bu konuda öylesine oldu bittiler tezgahlandı ki, Türkiye'nin bu çerçeve içinde bugün hangi noktada olduğunu belirlemek güçleşti.

ABD Savunma Bakanı Casper Weinberger 1983 yılının Nisan ayında bir Türk gazetecisi ile yaptığı söyleşide, NATO'nun sorumluluk alanları konusunda şunları söylüyordu:

"NATO'nun sorumluluk alanları dışında kalan bölgelere gelince... Prensip olarak bir alanı, sınırları belli olan bir alanı korumak askeri açıdan kolaydır. Ancak NATO ülkeleri bir takım sorunların kendilerine nasıl yansıyacağını bilmelidirler. Mesela, Körfez bölgesindeki petrol alanlarını örnek olarak verebilirim. Bu bölgelere yapılacak bir müdahale, aslında NATO ülkelerinin yaşamsal çıkarlarına yönelik bir saldırı olacaktır. Çünkü Avrupa ülkeleri, NATO ülkeleri olağanüstü bir biçimde Ortadoğu petrollerine muhtaçdırlar. Bu nedenle Avrupalı NATO ülkeleri bu durumu gözönünde tutmak zorundalar. NATO bu durumu kendisinin savunma yollarından biri olarak düşünmelidir. Pentagon, NATO'nun sorumluluk alanı dışında olup da NATO'yu etkileyebilecek durumları düşünmektedir, kafa yormaktadır." (2)

Pentagon generallerinin "kafa yorma seanslarında" Körfez'e en yakın müttefik olan Türkiye'nin rolünün sözkonusu edilmemesine olanak var mı?

Bu amaçla Türkiye'de on havaalanının modernizasyonu ile Muş ve Batman gibi Güneydoğu'daki iki kentimizin yakınlarında iki yeni havaalanı yapılması için ABD ile anlaşmaya varılmamış mıydı?

Bu alanların konumu, Weinberger'in "Körfez stratejisine" pek uygun düşmüyor mu?

Ankara hükümetleri şimdiye dek, ABD ile yapılan tüm anlaşmaların NATO çerçevesi içinde ve ortak savunma alanları ile sınırlı olduğunu söylemekle yetiniyor.

Ama Amerikalılar bu konuda daha açık sözlü. Örneğin ABD'nin Ankara Büyükelçisi Strausz-Hupe İncirlik üssü konusunda Türkiye ile yapılan anlaşmanın "gizli" olduğunu belirtiyor ve daha fazla bilgi için açıklama yapmaya Türk hükümetinin yetkili olduğunu söylüyor.

"Sizin hükümetinizin istemi üzerine gizli olarak yapılmıştır. Değilmi ki, şu anda Türkiye'de bulunuyoruz, bu bakımdan anlaşmanın görüşülmesi gereken yer ABD Büyükelçiliği değil. Türk hükümetidir." (3)

Bu tür anlaşmalardan biri de Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadına geri dönmesini sağlayan ve Genaral Rogers'in "asker sözü" (4) karşılığında Türkiye'nin veto hakkından vazgeçmesini sağlayan anlaşmaydı. General Rogers'in verdiği "asker sözüne" rağmen ABD Yunanistan'a her nedense anlaşmanın koşullarını kabul ettiremedi ve Limni adasının silahlandırılması konusu halâ bir sorun olmaya devam ediyor.

Ancak bu konuda da ABD, Türkiye'den yeni ödünler istemekten geri kalmıyor. ABD Savunma Bakanı yardımcısı Richard Perle, Limni konusunda Türkiye'nin esnek davranmasını istiyor ve Lozan Antlaşması uyarınca silahlardan arındırılması gereken bu Ege adasının NATO savunma planlarına alınmasına Ankara'nın gözünü kapamasını istiyor.

Perle, Türkiye tutumunda direnirse ne olacağını da üstü kapalı olarak ima ediyor ve şantaj yapıyor:

"Kongre'de Türkiye için büyük miktarda yardım istediğimiz bir sırada bu sorunun bir an önce çözüme kavuşturulduğunu görmek istiyoruz." (5)

Bu tür dış ilişkilerin en çarpıcı örneği ise, 1985 yılının son aylarında yaşandı. ABD ile 1980 yılında imzalanan Savunma İşbirliği Anlaşması'nın süresi doldu.

Gerçekten bağımsız ve kişilikli bir dış politika izlenmedikçe Türkiye'nin başına bu tür olaylar sık sık gelecektir. Şimdilik, biraz da dünya dengesinin yardımıyla Türkiye büyük çatışmaların dışında kalmayı başardı. Ama patlak verecek ciddi bunalımlarda ülkemizin şansı aynı biçimde yaver gitmeyebilir.

(1) Dar Sokakta Siyaset, Yalçın Doğan, S.15, Tekin Yayınevi, İstanbul.

(2) Cumhuriyet, 30 Nisan 1983, Hasan Cemal ile Weinberger söyleşisi.

(3) Cumhuriyet, 28 Şubat 1984, Yalçın Doğan-Strausz-Hupe söyleşisi.

(4) Kanat Operasyonu, Ufuk Güldemir, s.84, 1985, İstanbul

(5) Cumhuriyet, 21 Şubat, 1984.

ANAP Hükümeti ve Türk-İş

KEMAL SÜLKER

Kemal Sülker'in ANAP'ın 2 yıllık hükümet döneminde işçi hakları ve ANAP hükümeti - Türk İş ilişkisini anlatan uzun derlemesinden, derginin sayfa sınırlaması nedeniyle yapılmış bir özeti yayınlıyoruz.

ÖZAL'ın iktidara geldiği 1983 Kasım'ından önceki yılda ortalama fiyat artışı yüzde 25,2 idi. ANAP'ın seçimi 211 milletvekilliğiyle kazandığı yıl, ortalama fiyat artışı yüzde 30,5'e çıktı. 1984'de Ekim ayında yüzde 46 olan 12 aylık fiyat artışı, iktidarın sözünde duramayacağı kuşkusunu uyandırdı. Oysa, "ileriyi tahmin edemeyen ve hayal kurabilen "Özal'ın yardımcısı K. Erdem Ekim 1984'te yabancı iş adamlarına dokuz konuda garanti veriyor ve "hayal" ediyordu:

"1985'e yüzde 25 enflasyon hızıyla girilecektir. Yüzde 10 enflasyona ulaşmak için gerekli tedbirleri almayı planlıyoruz. (Güneş, 19 Ekim 1984)

Ve Özal ekonomisinin bir yılı sonunda türk parasının değeri giderek düştü. 1984 başında 280 lira olan bir dolar, yıl sonunda 429.35 lirayla alındı. Normal benzin Aralık 1983'te 129,60 lira iken, yıl sonunda 196.80 liraya yükseldi. Özal iktidarının 1 yıllık icraatının sonucunda en kazançlı çıkanlar büyük ihracatçılar, büyük sanayiciler ve bankacılar oldu. En zararlı çıkanlar ise memurlar, emekliler, işçilerdi. (13.12.1984 Cumhuriyet)

İşçinin ucuza çalıştırılıp "kalkınmanın yükünü taşıması" bir fedakarlıktı. Başbakana göre buna katlanılmadığı takdirde alternatif 1979 krizi olacaktı (5.5.1985 Güneş). İzmir Efes otelinde yabancı iş adamlarına kahvaltı sofrasında "ucuz işgücü bakımından Türkiye'nin ideal bir ülke olduğunu" açıklayan Özal, çok kez işçilerin ucuza çalıştırıldığını yabancı iş adamlarına göğsünü gere gere söyleyip durdu.

Özal, seçimlerden önce ANAP lideri sıfatıyla neler söylememişti. Bunlar da işçilerin belleklerindeydi ve ona oy verme nedenleriydi. Özal, 26 Ekim 1983'te şöyle demişti: "Canım işçim, sana kazık atacağıma, gel kâr eden köprünün gelirini satayım" ve 31 Ekim'de de düşük ücretli işçileri sevindirmişti: "Asgari ücreti vergi dışı bırakacağız."

Ama, bunların hiç biri gerçekleşmedi. İşsizlik artmış, enflasyon yüzde 25'i çoktan aşmış, yüzde 45'e doğru hızlı adımlar atıyordu. Başbakan yardımcısı Kaya Erdem, SSK Genel Kurulunda, işçileri "Aydınlatmak" istiyordu.

"Ücret ve fiat politikalarını açıklamakta fayda mülahaza ediyorum. Hükümet politikasının ana prensibi, ücretlerin fiatların gerisinde kalmayacağı yönünde olduğunu gösteriyor." SSK Genel Kurulu, kaç yıldır görmediği bir olayı yaşıyordu: Delegeler salonu terk ediyorlardı. Olayı bir ekonomi yazarı şöyle yorumlamıştı:

"İşin çarpıcı yönü, beşbuçuk yıldır, 'pes' diyen işçiler, ilk kez protesto ediyorlar, ilk kez sesleri cılızlıktan kurtulup, daha çok duyulur hâle geliyor. SSK Genel Kurulundaki bu manzara, aslında Türkiye'deki diğer kurumlara da giderek yansıma eğiliminde. Kısaca, Türkiye'de yükselen bir muhalefet, yavaş da olsa, kendini göstermeye başladı." (Yalçın Doğan, 20 Mayıs 1985 Cumhuriyet)

İktidarın hoşgörüsünden ve "ucuz işçi cenneti" yaratma amacından yararlanan işverenler ve Kamu İktisadi Teşekkülleri işçi alacaklarını vaktinde vermemede adeta yarışa girdi. Örneğin Zonguldak'ta EKİ'nin işçilere ödemesi gereken ücret, toplu sözleşme farkı, kıdem tazminatı türünden borcu 1985 yılının ikinci yarısına girildiğinde 3 milyar lirayı buldu

Devlet Su İşleri 800 milyonla, YÖK 500 milyonla bu rakamı izledi. Demir Çelik, Türkiye Çimento, Şeker işletmeleri de aynı anlayışı sürdüdüler. Türk-İş'e göre 1985 Haziranında işçi alacakları 6 milyara ulaşmıştı. (Sadık Şide, 11.6.1985)

Türk-İş Başkanı, ara sıra akıl vermek, bilinenleri yinelemek dışında hiç bir şey yapmadı. Başarısız bir siyasal iktidara karşı sendikaların tarihsel akış içinde saptanmış, yasallık kazanmış, etkinlikleri görülmüş bir çok araçları ve yöntemleri vardı. Ama, Şevket Yılmaz şöyle diyordu:

"Bir ülkede hür sendikacılık çembere sokulmak istenirse, çalışanlar içinde önemli bir kesim, salt çalıştırılma statüleri sebebiyle sendika özgürlüğünden mahrumsa, sunî ayırımlarla temel hak ve özgürlüklerden yoksun hale getirilmeğe çalışılıyorsa, işçiler ekonomik hak ve özgürlüklerini, çıkarlarını korumak ve geliştirmek için kurdukları örgütleri yönetemiyor; yöneticilerini yasal tahditler sebebiyle serbestçe seçemiyor, iş programlarını ve çalışma hedeflerini özgürce belirleyemiyorlarsa, sendikalar toplumdan çok tecrid edilmiş bir biçimde idarenin keyfi tasarruf ve kararlarına karşı etkin güvencelerle korunamıyorsa, o ülkede demokrasi tartışmalı hale gelir." (12 Mart 1984 Cumhuriyet)

Aslında sendikacılığın bu duruma gelmesi, Türk-İş yöneticilerinin başta anayasa ve yasalar hazırlanırken hiç bir sorumluluk duymadan oturmalarındandı. Ünlü deyimiyle atı alan Üsküdar'ı geçtikten sonra, Türk-İş başkanı Abant'taki bir seminere katılıyor, seminerde beklenen Başbakan ve bakanlar Ankara'da bile bulunmuyorken, başkan, hükümetle görüşme isteği gerekçesini dile getiriyordu. Yasalarda değişiklikler gerekliydi. Yüksek Hakem Kurulu'nun 3. yıl zammı artmasıyla, işçilerin işlerinden atılmalarına bir çare bulunmalıydı. 16 Nisan '84' deki Abant havasındaki özlemler, ik ay sonra Özal - Yılmaz zirvesi gerçekleşmeyecek haberinin duyulmasıyla soldu. Türk - İş, İzmir' de, sonra da

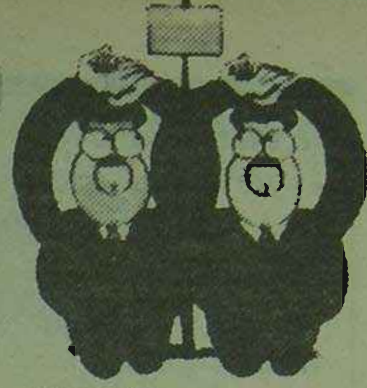
İstanbul'da on bin işçiye görüşlerini anlatarak zirveyi aklamaya çalıştı. İşçilerin isteği, sloganlarla yükseldi:

"Suskun yönetim istemiyoruz"

"Holdingler yönetimde, Türk-İş nerde?"

"Grev bizim hakkımız, söke söke alırız!"

Ve Başbakan Özal, yerel seçimlerden başlayarak üç ay Şevket Yılmaz'ı kabul etmedi. 17-18 Haziran '84'te yapılacağı söylenen ZİRVE sudan nedenlerle ertelendi. Bu "erteleme" değildi, Cumhuriyet'in yazdığı gibi Başbakan

Özal 'işlerinin çokluğu' nedeniyle şimdilik Türk-İş yöneticileriyle görüşmesinin mümkün olmadığını söylemişti. (22.6.1984) Sonradan, bu yanıtın eleştirilere uğraması üzerine Özal, Türk-İş'le görüşebileceğini söyledi (25.6.1984 basını) ve Özal-Yılmaz sürpriz görüşmesi 25 Haziran akşamı yapıldı.

Aslında bu sürpriz konuşma, ANAP'ın ve Çalışma Bakanlığının eleştirilere neden olması yüzünden, grupta suçlayan Artvin Milletvekili Nevzat Bıyıklı'nın yazılı demeci ile ilgiliydi. ANAP'ın yeni bir konfederasyon kurulmasına doğru çaba harcadığını ileri süren Bıyıklı'nın açıklaması, Türk-İş'i çok yakından ilgilendiriyordu. Zaten tabanının tepkilerinin yoğunlaştığını gören Türk-İş, yeni bir konfederasyonun Çalışma Bakanlığı ve müsteşarlığıyla el altından desteklendiğini duyunca telaşa kapılmıştı. Başbakan da Bıyıklı'yı partiden ihraca niyet etmişti. Özal-Yılmaz zirvesinin temel konusu buydu ve anlaşmaya varılmıştı. Bu "mutlu son"u, hükümet-Türk-İş zirvesi izleyecekti. (Temmuz 1984 Nokta)

Hükümet, 17 Temmuzda Türk-İş'le yaptığı toplantıda 18 konuya parmak basıldığını görünce işçilerin ne kadar çok sorunu olduğunu bir kez daha "anladı." Bunlara yanıt verileceği bildirildi ve 21.9.1984'te sonuç alındı.

Hükümet, 18 konudan birisini olumlu buluyor "Türk-İş'in ve üye kuruluşlarının amblemlerinde ay-yıldız kullanımına izin veriyordu." (22.9.1984 Cumhuriyet)

Turgut Özal iktidarı hakkında Türk-İş Başkanının kanaati artık şöyle açıklanıyordu: "Siyasî iktidar, doğrudan ya da dolyalı olarak işveren girişimlerinin destekleyicisi, hatta yönlendiricisi hüviyetindedir." (26.9.1984 Milliyet)

Bu neden böyleydi ? Olup bitenleri görmeye mecbur olan ve açıklamayı gerekli gören Türk-İş Başkanı şöyle diyordu:

"İşçi hakları karşısında geçmiş dört yılda en olumsuz davranışlar içinde olanlar, bugün devlet kademelerinde en etkili noktalardadır. İşte bu sebepledir ki, ortaya konan ve ısrarla savunulan temel yaklaşımla, kamu toplu iş sözleşmelerinde karşılaşılan çıkmazlar arasında yakın bir benzerlik vardır. Adeta, işçiler ve işçi hak ve özgürlükleri karşısında bir cephe oluşturulmuştur." (26.9.1984 Milliyet)

Oysa, ısrarla savunulan bu istekler, etkin, güçlü söz geçirir sermaye kesimince önlenecekti ve Türk-İş Başkanı bunu bilmekteydi. Nitekim Genişletilmiş Başkanlar Kurulu toplantısında (Eylül 1984 sonlarında) şu saptanmayı yapmıştı:

"İşveren kesimi, 1978'lerde tasarlanıp kısmen anayasaya, geniş ölçüde de işçi hak ve özgürlüklerini düzenleyen yasalara yansıtılan isteklerini, işçi-işveren ilişkilerinde egemen kılabilmek için, son yirmi yılın en sorumsuz davranışları içindedir."

1985'e zirve vaadiyle girilmesinde yarar gören iktidara karşı işçi tabanını temsil edenler yeni yıla "sert" girilmesini zorunlu gördüler. Nedenleri vardı bu sertleşme isteğinin, yasaların işçi haklarını zedeleyen hükümleri ve uygulamalardaki aksaklıklar sürüyordu. Sıkıyönetim komutanlıklarının işçi çıkarma yasaklarını kaldırması işten çıkarma akımını hızlandırmıştı. İzlenen ekonomi politikası, klasik deyimine tıpatıp uygundu. Zengini daha çok zengin, yoksulu daha çok yoksul yapan bir düzenlemeydi... Ve önemli bir etken; ekonomide insan faktörü hiç hesaba katılmıyor, ekonomi holdingler, tekeller ve dışsatımcılarla dış alımcıların kârları gözetilerek planlanıyordu.

İşte bu gidişin sendikal planda çözümünü arayacak olan sendika başkanları 27 Aralık 1984'te toplandıklarında sertleşmenin savunmasını yapmışlardı. İsteklerin özeti şöyleydi:

1) İktidarın işçiye karşı tutumuna karşı tüm işçilerin katılacağı sessiz yürüyüşler düzenlensin,

2) Uyarı niteliği taşıyan işi bırakmalara süreklilik verilsin,

3) Bildiri, broşür hazırlayıp dağıtarak karşılaşılan güçlüklerin ve olumsuz icraatın işçilerde ortak bir bilgi birikimi yapması sağlansın,

4) Kamu kisiminden başlanarak hiç bir toplu sözleşme görüşmesine oturulmasın, bunun nedeni özgürce sözleşme yapılmasının önlendiği biçiminde açıklansın.

Hayat pahalılığı alabildiğine arttırılmış, sendikaların denetimi siyasal baskıya dönüştürülmüştü. YHK'nun hakemlik karakteri kalmamış, işveren kesiminin istemesi, kararın öyle çıkması için yeterli olmuştu. Grev, yapılamaz hale gelmiş, herhangi bir tepki, o tepkide bulunan işçilerin "yasayı ihlal ederek, suç işlemiş" duruma getirilmelerine yetmişti. Artık 1985 yılı bu olumsuzlukların ortadan kaldırılacağı, işçilerin yüzünün güleceği, sendikaların gerçekten batıdaki gibi hür ve güçlü durumuna getirileceği bir yıl olmalıydı.

Türk-İş gibi, Başkanının sendikaları etkileyecek yasal hiç bir girişimi ve protestoyu sürekli kılamayan tutumu karşısında Özal, bildiğini yapmayı sürdürdü. En sonunda Şevket Yılmaz, Özal iktidarının işçiler açısından görünümünü şöyle özetledi:

"Özal iktidarından işçiye herhangi bir yarar gelmeyeceği kesinlikle ortaya çıkmıştır. Daha önce belirlenen Türk-İş eylem planı bekleme dönemini bitirmiştir. Ekim ayında Ankara'da Türk-İş'e bağlı sendikaların merkez ve şube kuruluşlarındaki yöneticilerinin de katılımıyla büyük bir olasılıkla Arı sinemasında büyük bir kapalı solon toplantısı düzenlenecektir. Sayın Cumhurbaşkanı Kenan Evren ile bütün parlamenterlerin davet edileceği bu toplantıda işçilerin ve sendikacıların uğradığı haksızlıklar bir bir dile getirilecek ve bu konudaki sabrımızın taştığı anlatılacaktır." (14.9.1985 Güneş)

İşte Turgut Özal iktidarı ve işte Türk-İş'in ünlü eylem programı ve sonrasındaki boşluk.

Genç sendikacı Petrol-İş Genel Sekreteri, gerçeği Diyarbakır şubesi genel kurulunda şöyle açıkladı:

"Bizim mücadelemiz çok yönlüdür. Bizim mücadelemiz demokrasi mücadelesidir. Demokrasinin tüm kurum ve kurallarıyla uygulanması yolunda en büyük görev işçi sınıfına düşmektedir. Tüm demokrasi güçleri işçi sınıfının bu mücadelesinde destek olmalıdır." (Petrol-İş dergisi, sayı 57-58, 1985)

İşte çözümün anahtarı.

CEVDET SELVİ :
"İşyerlerinde huzur, üretim ve kalite etkilenecektir..."

PETROL-İŞ SENDİKASI
GENEL BAŞKANI

Sözleşmeli personel uygulaması sizin işkolunuzda sendikanız ve üyeleriniz bakımından önem taşıyor. Uygulamanın boyutları bakımından bilgi verebilir misiniz ?

Sözleşmeli Personel uygulaması bizim işkolumuzda söz konusudur. Şu anda somutlaşmış birşey yoktur. Çünkü insanlar alacakları ücret kadar çalışacakları işin sürekliliğine de önem vermektedirler. Kabul eden çok azdır. İlerisini düşünen insanlar bu statüye geçmiyorlar. Bizim endişemiz, bu sözleşmeli personel olayını cazip hale getirmek için çeşitli yöntemler ortaya konmasıdır. Mesela ücretlerin fazla verilmesi yolunda çalışmalar gündemde. Bunun baskılarla ya da zorla geçirilme endişesini taşıyoruz. Çünkü isteğiyle geçenler çok az. O nedenle böyle bir duruma giderlerse ciddi rahatsızlıklar meydana gelecektir. Kadrolu işçi yerine sözleşmeli personel alınması, sendikalı işçi sayısını azaltıyor, işyerinde anlaşmazlıklara neden oluyor. Bu, giderek, olaya sendikal açıdan baktığımızda işyerlerinde huzuru, üretimi ve kaliteyi etkileyecektir. Temel amaç; sendikaları etkisiz hale getirmek, ve sendikalaşmayı öneleyecek yeni bir yol olarak kullanılan bir olaydır.

Sendikanızın bu uygulamaya karşı olarak ne gibi çalışmaları var ?

Bu olay gündeme geldiği andan itibaren, Petrol-İş Sendikası, tüm mecliste grubu olan partilere bu olayın önemini belirten, bu olayın çağımıza uygun bir uygulama olmadığını anlatan yazılarını derhal göndermiştir. Ve bir takım parlamenterlere izah etme gereğini duymuşlardır. Kabul ederler mi, etkenliği ne olur, bu tartışılır. Bunu biliyoruz, buna rağmen olayın önemini bir görev olarak bütün resmi kurumlara bildirdik. Fakat sağlıklı bir yaklaşım yok. Çünkü bunlar olaya bakış, kavrayış meselesidir. Emeğe, işçiye, insana saygının sonucunda önem verilecek konuydu. Çağdışı bir uygulamanın, demokrasiyle taban tabana ters düşen bir uygulamanın toplum içerisinde sağlıklı bir noktaya gitmesi mümkün değil, bunu kendilerine yaşatarak göstermeçabasındayız.

Sözleşmeli Personel genel olarak KİT'lerin satışıyla da ilgili. Satışı kolaylaştırmayı da amaçlıyor. Sendikanızın KİT'lerin devredilmesi konusundaki görüşleri ve politikası nelerdir ?

KİT'lerin satılması bizi son derece rahatsız eden, endişeyle takip ettiğimiz bir olaydır. KİT'lerin kârlısının satılması ise çelişkiyi artırmaktadır. KİT'ler bugün zarar etmemekte, bilakis kâr etmektedir. KİT'lerin zararını incelersek kasıtlı bir zarar olduğu ortaya çıkacaktır. KİT'ler özel sektörün devlet tarafından desteklenmesi için bir araç olarak görülmüş böyle kullanılmıştır. İşsizliği giderici köklü çözümler bulamayıp, bulamayınca da KİT'leri çiftlik haline getirme anlayışı sözkonusu olmuştur. Yani KİT'ler sağlıklı bir anlayışla, sağlıklı bir politikayla ülkenin ekonomisinde teminat olacak durumdadır. Bu olay temelden incelendiği takdirde, zaten bugüne kadar KİT'ler özel sektörü desteklemek yolunda bir araç olarak kullanıldığı için ve arkasından zarar ettiği iddiasıyla kötülendiği görülür. Bu çok büyük bir haksızlıktır. Özel sektörün işletebileceği bir teknolojiye devlet neden işletmesin. Bu, politikanın yanlışlığındandır. Yoksa kişilerin yanlışlığından değildir. Milletin özmalı KİT'ler satılmamalıdır. Türk ekonomisinin sigortasıdır. En önemli noktalarındandır. Yanlıştır bize göre.

24 OCAK kararlarının mucidi Özal'ın son uygulaması olan kamu İktisadi Teşekkülleri (KİT) nin özel sektöre devri ve sözleşmeli personel uygulaması kamuoyunda yeterli tepkiyi toplayamazken, bir yandan da adım adım uygulanmaya başlandı.

Daha önce 440 sayılı yasa değişikliği ile KİT'lerin yönetiminde işçileri ilgilendiren sorunlarda, işçilerin de söz sahibi olması olanağını ortadan kaldıran hükümetin şimdi de sözleşmeli personel statüsünü gündeme getiren 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamesi, özel sektöre sendikalardan arındırılmış, grevsiz ve toplu sözleşmesiz, kısaca sorunsuz kuruluşlar bırakma amacının bir parçası olarak tanımlanıyor.

Sözleşmeli personel ile ilgili hükümleri de içeren ve KİT'lerin organizasyonunu düzenleyen 233 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ilk önce pilot kuruluşlar olarak Türk Hava Yolları ve Devlet Demiryollarında yürürlüğe sokuldu. Bu kuruluşlarda yeni getirilen sözleşmeli personel statüsü uyarınca işçi ve memurların bu statüye geçmeleri teşvik ediliyordu. Sendikacılar tarafından "Esaret Sözleşmeleri" olarak tanımlanan bu sözleşmeler uyarınca çalışanlar günde 10 saatten 30 gün süreyle çalıştırılmaya başlandı. Normal bir memurun ayda 176 saat, işçinin ise 195 saat çalıştığı günümüzde bu durumdaki sözleşmeli personelin aylık çalışma süresi böylece ayda 312 saati buluyordu. Tabii bu arada sözleşmeli personel olmayı kabul etmiş işçilere de aylık 312 saat çalışmadan sonra şifa niyetine yüzde 10 zam ve kardan pay verileceği uygulamalar arasında yeralıyordu.

Böylesi bir statüde çalışmayı kabul eden işçilerin durumu ne olacaktı ?

Bakanlar Kurulunca 8 Haziran 1984 tarihinde yayınlanan Kanun Hükmündeki Kararnamede, KİT' lerin personel çalıştırma esasları memur, işçi ve sözleşmeli personel olarak belirlenmişti. Kararnamenin personel rejimine ilişkin hususların yeraldığı 41-53. maddelerine göre:

- Sözleşmeli personel toplu sözleşme kapsamına alınmayacak,
- Toplu iş sözleşmelerinden kendilerine hiçbir şekilde ayni ya da nakdi çıkar sağlanmayacak,
- Yönetim kurulu kararıyla işe alınıp işten çıkarılacak,

KİT'ler planlı olarak özel sektöre devredilmeye çalışılıyor

ŞEFİK ÇALIK

- SÖZLEŞMELİ PERSONEL UYGULAMASIYLE ÖZEL SEKTÖRE SORUNSUZ KURULUŞLAR BIRAKILABİLECEK

- Ücret miktarları yine yönetim kurulunca karara bağlanacak ve ikramiye ödemeleri de iki ikramiye ile sınırlı olacaktı.

Yükümlülükleri ve sorumlulukları bakımından devlet memurlarına benzer bir ceza sisteminin getirildiği sözleşmeli personel uygulamasında görevden ötürü yapılan zarar dolayısıyle özel hukuk hükümleri uygulanacaktı.

Bu uygulama doğal ki özel sektörün ağzını sulandırıyor ve onların çeşitli hesaplar içine girmesini geciktirmiyordu. Ancak, yeterli sermayesi olmadığı için KİT'leri şimdilik alamayan özel sektör, şimdiden bu konuda çok istekli olduğunu açıklamaya başlamıştı bile. Bu arada hükümete akıl hocalığı yapan Lazard Freres adlı ABD'li danışmanın raporunda sunulan, "KİT'lerin çalışanlara ya da halka satışı" önerisi Sakıp Sabancı tarafından hiç hoş karşılanmadı. Milliyet Gazetesine "THY'yi alırım" diye demeç veren Sabancı, bir soru üzerine KİT'lerin özel sektöre devrinin kolay olmayacağını belirterek şöyle diyordu:

"...THY'de 8 kişiye yüzde 10 ile hisse satsak çok horozlu köy olur orası. Artık sabah olmaz. Hele siyaset burnunu soktu mu olmadı işte. Siyaset başka, ticaret başka. THY'de hisse satmakla bir yere varamazsınız. Kontrolü vereceksiniz. Gemiye bir kaptan lazım" (Milliyet, 8.12.1985)

Gemiye kaptan da, çöplüğe horoz da tabii ki Sakıp Ağa ve benzerleri olacaktı.

Sakıp Sabancı ve sermayedaşları değneksiz köyde rahatça gezinir ve şişinirlerken, KİT'lerin sendikalardan arındırılması, sözleşmeli personel uygulamasıyle grevsiz ve toplu sözleşmeden yoksun kuruluşlar yaratma çabasına Türk-İŞ yönetimi nedense yeterli tepkiyi gösteremiyordu. Yalnızca Milliyet Gazetesinin 27 Kasım 1985 günlü baskısında, "İşçi Örgütlenmesine Darbe" başlığı altında verilen habere demeç şeklinde verilen tepkilerle yetiniliyordu. Oysa bu arada Türkiye İşveren Sendikaları (TİSK)'nın talebiyle KİT'lerin işveren sendikalarında örgütlenmeleri istemi gerçekleşmeye başladı ve ilk adım, Türkiye Etibank Kamu İşverenleri Sendikası'nın olağanüstü genel kurulunda aldığı bir kararla, kısa adı KİPLAS olan Türkiye Petrol Kimya Lastik İşverenleri Sendikasına katılmasıyla atıldı. TİSK Genel Başkan Yardımcısı Metin İplikçi de bu katılmadan dolayı memniyetini belirtmeden edemedi (Cumhuriyet) 21.8.1985).

Kamu kesiminde çalışan ve Kamu Koordinasyon Kurulunun zaten ağır baskısı altında olan 600 bin işçinin sorunlara çözüm beklerken hükümetin böylesi bir sürpriziyle karşılaşmasının onlara kısa vadede belki maddi olanaklar sağlayacağını düşünmek mümkün olabilir. Nitekim Türk-İş Yönetiminin uygulamaya karşı çıkmamasını böylesi bir düşünceye yoranlar da var.

Ancak daha farklı düşünenler, sendikasız, grevsiz ve toplu sözleşmesiz demokrasi olamayacağını, bu silahın önünde sonunda geri tepeceğini söylüyorlar.

ZAFER BOYER : "İşçiler şu anda memurlar kadar sahipsiz değildir..."

DEMİRYOL-İŞ SENDİKASI İSTANBUL ŞUBE BAŞKANI

Sözleşmeli personel olayına karşı program ve tepkileriniz nelerdir ?

Serbest bölgeler projesi, sözleşmeli personel uygulaması, işçi-memur ayırımında memurdan yana ölçülerin kullanılması, işçiliğin daraltılması, gene toplu iş sözleşmesi yasası ve anayasadan kaynaklanan genel düzenleme ile önemli bir bölümü işçilerin grev dışı bırakılması, bütün bunlar, izlenen genel ekonomik politikanın çalışanlara yönelik sonuçlarıdır. Bunu böylece tesbit ettikten sonra ve bu hükümetin ekonomik politikasının çalışanlara yönelik bu çabalarının bizi nerelere getirdiğine baktığımızda şunu görürüz: Toplu sözleşmeyi ve sendikaların çalışmalarını ortadan kaldırmaya, grev hakkına sahip olan kesimlerin olabildiğince, donatılmasına çabalanmaktadır.

o *Hukuksal durum nedir, neler yapılabilir.*

o İşçiler şu anda örgütsel açıdan memurlar kadar sahipsiz değildir. Bir sendikaları var. Bu çerçevede seslerini duyurmak durumundadırlar. Ayrıca bana göre yapılan sözleşmeler, hukuk açısından iki taraf arasında hizmet aktidir. Sigortaya ilgili, hizmet akti ile çalışan bu arkadaşları biz sendikalı yapabilir ve işyerindeki toplu iş sözleşmesinin uygulanması talebinde bulunabiliriz. Anayasanın ve sendikalar yasasının tanıdığı bir takım haklar var. Bir kanun çıkarıp, işçilere yıllık ücretli izin verilmeyecek, kıdem tazminatı verilmeyecek gibi hükümler olamayacağı gibi, bu kişinin sendikalaşma hakkına da bence bir sınır getirilemez. Anayasadan kaynaklanan bir hakkın ortadan kaldırılması mümkün değildir.

İBRAHİM ÖZTÜRK :

HAVA-İŞ SENDİKASI GENEL BAŞKANI

"Olay ekonomik sistemin yapısından kaynaklanmaktadır..."

• Sözleşmeli Personel uygulamasının işkolunuzdaki durumu hakkında neler söyleyebilirsiniz.

• Ağırlıklı olarak örgütlü bulunduğumuz THY'de sözleşmeli personel uygulamasına geçildi. Bine yakın personelle altı aylık ya da bir yıllık belirli süreli hizmet sözleşmeleri yapıldı. Bu sözleşmelerde ücretler, halen çalışan personelin ücretlerine göre düşük tutulduğundan üye işçilerimizin sözleşmeli personel statüsüne geçmeleri henüz sözkonusu değildir. Üyelerimiz iş güvencesinin ne demek olduğunun bilinci içindedirler. Belirli süreli iş sözleşmeleriyle personel çalıştırılmasının güçlükleri ortadadır. Esasen hava yollarında 500'e yakın ünvanla çalışan personel var. Biz yaptığımız toplu iş sözleşmesinde 500 değişik ünvanı birbirine benzer 14 temel iş grubunda toplamıştık. 500 değişik ünvan için bireysel sözleşmelerle ayrı ayrı ücret saptamanın zorluğu ortadadır. Bir liralık fark bile 500 değişik ünvan arasında büyük gruplaşma ve çelişki yaratacaktır. Bu sistemle verimlilik sağlamak mümkün değildir. Bu işletme içindeki bir kimsenin en fazla çalışabileceği süreyi saptamış olmasına karşın, yapılan sözleşmede fazla çalışmalarda ücret ödenmeyecek denmektedir. Plan ve programın gerektirdiği sürede, bayram, pazar demeden çalışacaksın, bunun ücreti ödenmeyecek. Elimizde buna ilişkin sözleşme örneği var. Bu anayasaya da hukuk devletine de aykırıdır.

• Sözleşmeli personel uygulamasında hükümetin amaçları nedir ? Neler gerçekleştirilmek isteniyor ?

• Bana kalırsa bu olay ekonomik sistemin yapısından kaynaklanmaktadır. 24 Ocak 1980 ekonomik önlemler programından çıkan bir konudur. 17 yıllık sendikal faaliyet, kazanılmış hakları geri almak isteyen bir modelin konulmasıyla bu uygulama başlamıştır. 12 Eylül'le birlikte bu programın uygulanması hızlandı. Sendikal faaliyetler durduruldu. Çalışma yaşamını düzenleyen yasalar gözden geçirildi. Sendikalar iki yılda bir toplu sözleşme yapan müşavirlik kurumu haline geldi. Hak grevi gibi önemli bir hak kaldırıldı. Bu sistemin konulmasıyla sendikaların kamu kuruluşlarında üyesi kalmayacaktır. Dolayısıyla anayasada ve diğer yasalarda sendikalaşma hakkı olmasına rağmen kamu kuruluşları sendikasız bırakılacak. Uygulanan politikanın birinci amacı, sendikaları kamu kuruluşlarından tasfiye etmektir. Başbakanlığın genelgesi, sendikaların varlığını dolaylı olarak kabul ediyor, "hukuken varsın" diyor, ama senin [illegible] kaynağın olan işçiyi bulabilirsen.
Biz hava yollarında 7500 kişiye ulaştık. Başbakanlığın genelgesinde, her emekli olan personelin yerine sözleşmeli personel alacaksın diyor. Bir de işletme genişleyip daha fazla personel istihdam etme zorunluluğu doğduğunda önümüzdeki yıllarda sendikalı olmayanlar, sendikalı olanlardan fazla olacaktır. Kamu kuruluşlarında yaklaşık 700 bin civarında sendikalı işçi çalışmaktadır. Bu son alınanlar dışında giderek emekli olan, ayrılan veya sözleşmeli personel statüsüne geçen işçiler sendikasız bırakıldığında Türk-İŞ'in tabanı yokedilmiş olacaktır. Türkiye'de memurların ve diğer personelin sendikal özgürlükleri olmadığı için bu kesime sahip çıkılması bakımından da sözleşmeli personel statüsüne karşı çıkılması gerekiyor.

Türk-Metal'i üyelikten çıkaran Uluslararası Metal Sendikaları Federasyonu, Otomobil-İş Sendikası'nı üyeliğe kabul etti

Türk Metal Sendikasını 1982 yılında üyelikten ihraç eden Uluslararası Metal Sendikaları Federasyonu, Bağımsız Otomobil-İş Sendikasını üyeliğe kabul ederek 27 Aralık 1985 tarihli üye giriş formu yolladı.

Şu anda Türkiye'deki hiçbir sendikanın üyesi olmadığı federasyona üyelik için, Otomobil-İş Sendikası'nın 1983'teki 11. genel kurulunda karar alınmıştı.

İşçi çıkarlarının işveren keyfine terkedildiği bir dönem yaşanıyor

Bağımsız Çelik-İş Sendikası Genel Başkanı Mehmet Kurtulan, işçi ücretlerindeki sürekli gerilemenin yaşam koşullarını dayanılmaz ölçüde kötüleştirdiğini, bunun yanısıra işsizliğin çığ gibi büyüyerek toplumsal bunalıma yolaçtığını belirterek, "işçi çıkarlarının işverenlerin keyfine terkedildiği bir dönem yaşamaktayız" dedi.

Mehmet Kurtulan, Çelik-İş Sendikasının 21. kuruluş yıldönümü nedeniyle düzenlediği basın toplantısında, yasaların işçi aleyhine hükümleri ile birlikte birçok aksaklığı da beraberinde getirdiğini, işverenlere büyük avantajlar sağlandığını açıklayarak, işçiye onuruyla yaşama hakkının çok görüldüğünü söyledi.

Zonguldak'ta bu yıl 31 işçi öldü, 7 binden çok işçi yaralandı !

Zonguldak bölgesindeki kömür havzasında meydana gelen göçük, grizu patlaması ve benzeri kazalarda bu yıl ölen işçi sayısının 31'e yükseldiği bildirildi. Bu kazalarda ayrıca 7 binden fazla işçinin yaralandığı açıklandı.

Merkezi Zonguldak'ta bulunan Genel Maden İşçileri Sendikası Örgütlenme Sekreteri Yekta Kalafat konuya ilişkin olarak yaptığı açıklamada, "20. Yüzyılın bilim ve tekniğinden uzak maden ocaklarında her an kaza olması mümkündür." dedi.

ETUC, DİSK avukatları ve SHP'li Sururi Baykal DİSK'in açılmasını istediler

ÇALIŞMALARI 12 Eylül 1980 müdahalesi sonrasında MGK tarafından durdurulan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)'nun halâ kayyım eliyle yönetilmesi çeşitli tepkilere yolaçıyor. Bu konuda çeşitli girişimlerde bulunan DİSK'in avukatlarının ardından Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) ve daha sonra parlamentoda da DİSK'in gerçek yöneticilerine devri konusunda istemler dile getirildi.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının 2 no'lu Askeri Mahkemesinde yapılan 13 Aralık 1985 günlü duruşmada, Avukat Ercüment Tahiroğlu konuya ilişkin istemlerini içeren üç sayfalık dilekçesini okudu. Avukat Tahiroğlu, Milli Güvenlik Konseyinin 7 no'lu bildirisi ile DİSK ve ona bağlı sendikaların faaliyetlerinin durdurulduğunu, ancak 7 Kasım 1982'de yürürlüğe giren Anayasa'nın 177. maddesi ve geçici 3. maddesi ile 7 no'lu bildirinin yürürlükten kalktığını belirterek, 7 no'lu bildiriden başka DİSK ve bağlı sendikalar hakkında faaliyetlerinin yasaklanması sonucu doğuracak yasa ve yargı kararı bulanmadığını hatırlattı.

Bu arada Avrupa Sendikalar Federasyonu (ETUC) da bir bildiri yayınlayarak DİSK'in açılmasını istedi. Özellikle sosyal demokrat sendikaları bünyesinde toplayan Avdupanın en büyük işçi kuruluşu olan ETUC yönetim kurulunca Türkiye'deki gelişmelerle ilgili olarak yayınlanan bildiride şöyle denildi:

"Türkiye'de sendikal özgürlükleri kısıtlayan ve Milli Güvenlik Konseyi tarafından yayınlanan 7 no'lu bildirinin yürürlükten kalktığı belirtiliyor. Eğer durum böyleyse, konfederasyonumuz üyesi DİSK'in faaliyetlerine izin verilmelidir. DİSK'in malları üzerindeki kayyım kararının da kaldırılması gereklidir. Beş yılı aşkın süredir yargılanan sendikacılar da beraat ettirilmelidir."

ETUC'un bildirisinden beş gün sonra parlamentoda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bütçesi görüşüldüğü sırada sözalan SHP sözcüsü Sururi Baykal, sendikaları siyaset dışı tutmanın dekokrasi ile bağdaşmadığını belirterek DİSK üzerindeki yasağın kaldırılmasını istedi.

Birbiri ardına gelen bu haklı istemler, işçi çevrelerinde doğal olarak açılacak mı sorusunu gündeme getiriyor. Bilindiği gibi, DİSK ile birlikte faaliyetleri durdurulan HAK-İŞ ve MİSK gibi konfederasyonların çalışmalarına daha önce izin verilmişti. Bu gelişmelerin ardından yüzbinlerce işçinin dikkati şimdi DİSK üzerinde yoğunlaşıyor. DİSK'in açılması ile ilgili olarak görüşlerine başvurulan işçiler, "Demokrasiden sözedilecekse, sendikal çalışmalara ve insan haklarına saygı gösterilecekse Konfederasyonumuz DİSK açılmalıdır," diyorlar.

DÜNYA SENDİKALAR FEDERASYONU:

Türkiye'de 24 ARALIK 1981'de işçi sendikalarıyla ilgili olarak açılan en büyük davanın son duruşmasına gelindi.

İstanbul'da süren davada, 1500 DİSK yöneticisi ve üyesi yargılanmakta ve 78'i için idam istenmektedir. Bu dava Türkiye'deki sendikal haklara, insan haklarına ve demokrasiye karşı açılmış bir davadır.

Adaletin bu biçimde çarpıtılması, uluslararası demokratik sendikal harekete ve dünya işçilerine karşı bir tahrik oluşturmaktadır. Bu davaya bir son vermek, DİSK'in yeniden çalışmaya başlamasını sağlamak ve üyelerinin kaybedilmiş haklarını kazandırmak için, dayanışmamızı tüm biçimleriyle ve birlik içinde her zamankinden daha da çok ortaya koymamız gerekmektedir. Bütün ülkelerdeki sendikacılar ve demokratlar için tek bir hedef vardır. Bu tip davaları lanetlemek, DİSK'in mirasına arka çıkmak, sendikal hak ve özgürlüklerin yeniden kazanılmasını sağlamak. Askeri yönetimin başladığı beş yıldan bu yana işçilerin içinde bulunduğu yaşama ve çalışma koşulları büsbütün zorlaştı. İşsizlik büyük boyutlara ulaşmıştır. Sendikal araştırmalar ülkede on milyondan daha çok işsizin bulunduğunu ortaya koymuştur.

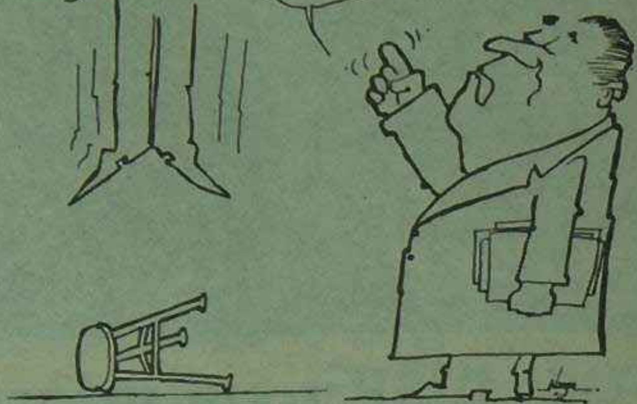
Türkiye'deki işçiler baskılara ve sendika tasfiyelerine karşın, mücadele güçlerini yitirmemişler, tersine toplumun diğer katmanlarından destek almışlardır.

Kara listeye alınmış olup işten atılan 15 BİN SENDİKACI VARDIR. Bugün tüm sendikacılar ve demokratlar için görev, politik sendikal hareketi güçlendirmek, DİSK ve üyeleriyle, Türkiye'deki tüm demokratik güçlerle dayanışma içinde olmaktır.

Dünya kamuoyunun çoğunluğu özgürlüklerin kazanılmasını savunmaktadır. Şu anda DİSK için yapmamız gereken, dayanışma hareketini yaygınlaştırmaktır. Bütün dürüst sendikacılar, bu mücadelenin en önünde, bütün sorumluluklarıyla bulunmalıdırlar. WFTU ve tüm müttefikleri birliği sağlamada başarılı olmak için bu savaşıma bütün güçleriyle katılmaktadırlar.

İdam cezasına karşı durulmalıdır

Av. MEBUSE CİNMEN

Bir insanın idam edilmesi bizlerde eziklik yaratan, insanlık onurumuzun çiğnendiğini düşündüren duygular meydana getirir. Karşı tepkiler de her zaman karşı düşünceleri oluşturur. Niçin idam cezasına karşı olunması gerektiği defalarca yazıldı, anlatıldı. Ama geçtiğimiz günlerdeki iki haber, yazılacaklar tekrar niteliğini taşısa da konuyu hep gündemde tutmamız gerektiğini anımsattı. Haberlerden biri "ölüm cezasına karşı çıkan Türk Tabibler Birliği Merkez Konseyi üyelerinin yargılanması" na, diğeri "ABD'de 85 yılda 343 kişiye yanlışlıkla idam cezası verildiği ve bunlardan 25 Masum insanın idam edildiğine" ilişkindi.

Asıl amacı insanı yaşatmak olan doktorların, idama karşı olduklarını açıklamalarından daha doğal ve suçsuz olan insanların asılmasından daha dehşet verici ne olabilir?

Bireyselliğin topluma hakim olduğu ilkel dönemde ceza bir intikam aracıydı. Çağdaş ceza hukukunda ise cezanın en genel çizgileriyle iki amacı bulunmaktadır:

Ceza ıslah etmelidir: ceza ibret verici ve caydırıcı olmalıdır.

Yaşamayan bir insanı ıslah etmek olanaklı olmadığından, idam cezasının ıslah edici bir amacı olamayacağı tartışmasızdır.

İDAM CEZASI İNSANIN DOĞASINA, ULUSLARARASI BELGELERE İNSAN HAKLARINA AYKIDIR.

Ölüm cezasını yasaklayan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Ek Protokolünü imzalamayan altı ülkeden biri de Türkiye'dir. Diğer beş ülkede ise ölüm cezası sonraki tarihlerde kaldırılmıştır. Avrupa Konseyine üye ülkelerden 10'unda idam cezası yoktur. Diğerlerinde ise uzun yıllardır uygulanmayarak işlerliğini yitirmiş, fiilen kaldırılmıştır.

Ölüm cezasının caydırıcı bir önlem olduğu inancı ise, deneysel olarak kanıtlanabilir gerçeklere dayanmamaktadır. İnsanlar bunun böyle olduğuna inanmakla yetinmektedir. Oysa aksini kanıtlayan veriler vardır. Örneğin İngiltere'nin 1868'de aleni infazları ortadan kaldırmasının asıl nedeni; bir kasabada birkaç yıl içinde ölüm cezasına çarptırılan 167 kişiden 164'ünün bizzat aleni infaza tanık olanlar arasında bulunduğunun ortaya çıkarılmasıdır. Afrika'da ise bazı bölgelerde hırsızlık yapanlar bir yandan ağaçlara bağlanıp halkın gözü önünde kurşuna dizilirken, öte yandan başka hırsızların olayı fırsat bilip hırsızlık yaptıkları anlaşılmıştır. İnterpolün istatistiklerine göre ise, 1964 yılında ölüm cezalarını kaldırmış ülkelerde cinayet oranı her yüzbin nüfusa karşılık 2,7 iken, ölüm cezasını uygulayan ülkelerde bu oran 4,3 dür. 1970 yılında bu oran ölüm cezasını kaldırmış ülkelerde 4,6'ya yükselirken diğer ülkelerde 7,6'ya fırlamıştır.

İdam cezası, seçeneği olmayan bir ceza değildir. Toplumun yapısına ve suça göre değişen cezalandırmanın amaçlarına uygun seçenekler her zaman bulunabilir, bulunmuştur.

Basın işçileri ödüllendirildi

TÜRK-İŞ üyesi Basın-İş Sendikası geçtiğimiz günlerde alışılmamış bir sendikal faaliyet türü örnekledi. Basın-İş Sendikası, "basın, yayın ve matbaacılık" işkolunda 30 yılını dolduran üyelerini başarılı çalışmalarından ötürü ödüllendirdi. Sendikacıların, bürokratların, aydınların, gazetecilerin ve Basın-İş üyelerinin katıldığı yemekli törende konuşan Basın-İş Sendikası Genel Başkanı Ali Ekber Güvenç, "emeğin en yüce değer" olduğunu vurgulayarak, "30 yıl kolay değil; üstelik son beş yılını 24 Ocak kararlarıyla yaşama talihsizliğine uğrayanlar için... 24 Ocak kararlarıyla emekçiler cezalandırıldı. Oysa onlar cezaya değil, ödüle layıktılar," dedi. Törende 30 yılın dolduran basın emekçileriyle birlikte Basın-İş Sendikasının eski genel başkanlarına ve Sendikaya 10 yıldır başarıyla görev yapan Av. Arda Şaylan'a da plaketler verildi.

Ödüller verilirken yapılan kısa konuşmalarda TÜRK-İŞ merkez yöneticilerinin "işçi hareketi", "işçi kesimi" demelerine karşın bazı sendika başkanlarının "işçi sınıfı" demeleri salonda bulunanların dikkatinden kaçmadı. Çağdaş Gazeteciler Derneği Genel Başkanı Ahmet Abakay'ın okuduğu şu dizeler de uzun uzun alkışlandı:

"...
Elbetteki sevgilim elbet
Dolaşacaktır bir gün
elini kolunu sallayarak
En şanlı elbisesiyle,
İşçi tulumuyla
Bu güzelim memlekette
Hürriyet! ..."

Kristal-İş'in Haldun Seramik işyerindeki grevi sürüyor

Türk-İş'e bağlı Kristal-İş Sendikası'nın Gebze'de kurulu bulunan *Haldun Seramik Sanayindeki* grevi 30 gününü doldurdu. Yaklaşık 40 işçinin sürdürdüğü grevin, işveren Faruk İşman'ın işçilere asgari ücreti bile ödeyemeyeceğini belirtmesi üzerine başladığı bildirildi.

Kristal-İş Sendikası Gebze Şube Başkanı Necati Altunkaynak, konuya ilişkin olarak yaptığı açıklamada, işverenin 1984 yılına kadar işçileri asgari ücretle çalıştırdığını, sendikalarının 12 Nisan 1985 tarihinde kesin yetkiyi almasından sonra işverenle toplu sözleşme masasına oturulduğunu ancak, kendisiyle anlaşmanın mümkün olmayarak tarafsız arabulucuya gidildiğini belirtti ve özetle şöyle dedi:

"Biz, şimdiye kadar asgari ücretle çalıştırılan işçi arkadaşlarımızın insanca bir yaşam düzeyine ulaşmaları için uygun isteklerle işverenin karşısına çıktık. Hatta, işveren yanına bir de MESS'ten uzman getirdi. Ancak işverene toplantılarda ne söylediysek kabul ettiremedik. İkramiye, yakacak yardımı, bayram ikramiyeleri gibi konularda meydana gelen anlaşmazlığa ücret zamları konusunun da eklenmesi üzerine greve gitmeye karar verdik. Çünkü, işveren Faruk İşman'ın bugünkü asgari ücretin bile çok yüksek olduğunu, kendisinin bu asgari ücreti ödemekte güçlük çekebileceğini söylemesi, bardağı taşıran damla oldu."

Sendikanın kendilerine ayırdığı bir odada toplanan ve sendikanın örgütleyiciliğinde oluşturdukları grev komitesiyle düzenli biçimde grevi yürüten işçiler, zor şartlarla da olsa grevi sürdüreceklerini, bunu yasalarda getirilen kısıtlamaların engelleyemeyeceğini belirterek, *"İşverenin 30-35 dönüm araziye fabrika kurma hakkı var, ama bizim grev gözcüleri için küçük bir toprak parçasına barınak ya da çadır kurmaya hakkımız yok. Ancak biz bu adaletsizliğin de üstesinden geleceğiz"* şeklinde konuştular.

İşyerindeki en kıdemli işçi olan Hasibe Mutlu, işverenin yıllardır kendilerini asgari ücretli çalıştırdığı gibi en ağır işlere sürdüğünü, taşıma işlerini dahi yaptırdığını belirterek şunları söyledi:

"Bu fabrikada 8 yıldır çalışırım. İşveren bize bu kadar zamandır asgari ücret verdi. Bu para, bizim emeğimizin karşılığı değil. Bu parayla pazara bile çıkamıyoruz biz. Ama işveren yeni aldığı arabalarla avrupa gezilerine çıkıyor. Yazlık ya da kışlık ayakkabı alacağımız zaman ne yapacağımızı şaşırıyoruz. Bir ayakkabıya maaşımızın tamamına yakını gidiyor. Ondan sonra ne yiyip, ne içeceğiz?"

KRİSTAL-İŞ ICEF'e tam üyeliğe kabul edildi

Kısa adı ICEF olan Uluslararası Kimya, Enerji ve Genel İşler İşçileri Federasyonu, 19 Kasım 1985 tarihinde Portekiz'de yaptığı toplantıda Kristal-İş Sendikasını tam üyeliğe kabul etti.

Bu arada 22 Aralık 1985 günü olağanüstü genel kurulunu yapan Kristal-İş Sendikası Başkanı *Hasan Basri Babalı*, dergimize yaptığı açıklamada şunları söyledi:

"3-4 Aralık 1983 tarihinde yaptığımız genel kurul, o günkü üye sayımıza göre yapılmıştı. Bugünkü gelişmemiz ise o zamandan hesaplanamamıştı. Bu arada sendikamızın üye sayısının artması, gelişmesi karşısında 2821 sayılı yasa gereğince hazırladığımız tüzüğün sendikamızın teknik kurumlaşması ve örgütlenmesini karşılayacak boyutta olmadığı görüldü. İki yıllık çalışmamız, şube açılacak, örgütlenecek yer sayısının düşündüğümüzün çok üstünde olduğunu ve bu gelişmeyi karşılayacak kurumlaşmaya da tüzüğümüzün engel olduğunu ortaya çıkardı.

Genel kurulun onayına sunduğumuz tüzükte, teknik örgütlenmemizin, uzman birimlerimizin modeli, çalışma işleyişi genel hatlarıyla çiziliyor. Örgütlenme, toplu sözleşme, personel, muhasebe ve koordinasyon birimlerinin ayrıntılı düzenlenmesi ise bu konularla ilgili olarak düzenlenerek beş ayrı yönetmelikte yeraldı."

Öz Laspetkim-İş'in ilk grevi: NUR SUNİ DERİ

"İşveren vergi iadesi almak için verdiğimiz faturaları bir kontrol etsin, içlerinde et faturası var mı?"

Kağıthane'deki Nur Suni Deri Sanayi A.Ş.'de 14 yıllık bir işçi, dertlerini ve isteklerinin nedenini böyle dile getiriyor...

48 işçinin çalıştığı Nur Suni Deri 9 Aralık 1985 günü greve başladı. Ortalama 40 bin liralık bir ücret uygulaması olan işyerindeki ortalama çalışma süresi de 10 yıl. 15 senelik işçi Hüseyin Yüksel'in eline ayda net 52 bin lira geçiyor. Hüseyin Yüksel, tek odalı bir gecekondusunda dört çocuğu ile ancak 15 gün dayanabildiğini belirterek, sorunlarını şöyle dile getirdi: *"Bu para ile ben ortaokula giden çocuğuma mı bakayım, yoksa ilk okulda okuyanamı? Zaten parasızlıktan bir çocuğumu okutamıyorum. Üstelik işyerinin çalışma koşulları o kadar kötü ki, ömrümün 10 yılını yedi bitirdi."*

İstanbul Şube Başkanı ise, *"işveren mal yetiştiremezken, bizim istediğimiz birinci yıl için seyyanen brüt 30 bin lirayı ve yakacak yardımı brüt 60 bin liraya karşılık, YHK'nin zammı 3000 de dahil olmak üzere, brüt 20 bin lira veriyor. Başka da hiçbir koşul kabul etmiyor. Bu durumda sendika olarak greve çıkmaya işçi arkadaşlarımız ile karar verdik,"* dedi.

DU PONT Kuzey İrlanda'da...

SEVGÜL ULUDAĞ/GÜN: Amerikan Firması *Du Pont*, Kuzey İrlanda'nın Ulster kentine 45 milyon sterlinlik bir yatırımla yeni bir fabrika kuruyor. *Financial Times*, gazetesinin 26 Kasım 1985 tarihli sayısında verdiği bir habere göre fabrikada kurşun geçirmez yelek ve ceketlerin, asker başlıklarının, kemerlerin ve frenlerin ipliği üretilecek. Fabrika Londonberry yakınlarında bulunan Maydown'da kurulacak, iki yıla dek devreye girecek ve burada 300 kişi istihdam edilecek. Halen bu bölgedeki işsizlik yüzde 38 dolayında bulunuyor. Du Pont'un Richmond, Virginia'daki (ABD) deniz kuvvetleri, hava kuvvetleri ve motor sanayinde kullanılan aynı tür iplik üreten merkezi fabrikasının yıllık kapasitesi 20 bin ton. Maydown iplik fabrikasının kapasitesinin ise 7 bin ton olması tasarlanıyor. Yeni fabrikanın kuruluşu ve makineler için Thatcher yönetimi Du Pont'a yüzde 50'ye varan bağışlarda bulunacak.

Thatcher yönetiminin Kuzey İrlanda'da çokuluslu tekellere tanımakta olduğu kolaylıkların başında, bir de son günlerde Kuzey İrlanda'daki çalışma yaşamına ilişkin yasalarda yapılacak değişiklikler bulunuyor.

Financial Times gazetesinin aynı tarihli sayısında yeralan bir diğer habere göre, Tahatcher yönetimi, Kuzey İrlanda'ya, İngiltere'deki sendikalarla ilgili yasaların tümünü aktararak, buradaki sendikaları da yanı çerçeveye sokmayı tasarlıyor. Thatcher yönetiminin uygulanmasını istediği ve İrlanda Sendikalar Kongresi Kuzey İrlanda Komitesi'nin şiddetle karşı çıktığı yasal düzenlemeler şunlar:

"*1982 EMPLOYMENT ACT*"

İngiltere'de uygulanmakta olan bu yasa ile, "yasadışı sanayi eylemleri"nden sendikalar sorumlu tutuluyor ve meydana gelen zarar-ziyan sendikalara ödettiriliyor. Şimdiye dek bu yasa, Kuzey İrlanda'da uygulanmıyordu.

"*SENDİKALARI TANIMA*"

Şimdiye dek Kuzey İrlanda'da yapılacak uygulamalar konusunda sendikaların görüşü de alınmakta ve sendikalar tanınmaktaydı. Oysa "Labour Relations Agency" denen örgüt, bu uygulamanın Kuzey İrlanda'da kaldırılmasını istiyor ve bunun işverenlerin işlerini kolaylaştıracağını savunuyor. Kuzey İrlanda'daki sendikalar ise, bunun İngiltere'de sanayi ilişkilerine yapacağı etkilerin gözardı edileceğini bildirerek, buna karşı çıkıyorlar ve bu uygulamaların yalnızca İngiltere'nin işine yarayacağını kaydediyorlar. Financial Times gazetesine göre, "1982 Çalışma Yasası" ve "1984 Sendikalar Yasası"nın uygulanması büyük sorunlar doğuracak: bunun nedeni bazı sendikaların yalnızca Kuzey İrlanda'da faaliyet göstermemeleri. Kuzey İrlanda'daki bazı sendikaların merkezi İrlanda Cumhuriyetinde, Dublin'de bulunuyor. Sendikalardan tazminat istenmesi, karışıklıklar yaratacak. Ayrıca bir grev için oylamaya gidilmek istenmesi de sorunlar yaratacak, çünkü sendikal merkezler İrlanda Cumhuriyetinde.

Gazete şunu soruyor: o zaman Thatcher hükümeti, bu yasalara Dublin'deki sendikaların uymasını nasıl sağlayacak ? İrlanda Cumhuriyetinde bulunan sendikaların mallarına el konulması için bir İngiliz mahkemesi nasıl karar verecek ?

PLASTİFAY'da greve devam

122 işçinin çalıştığı Petrol—İş'e bağlı Plastifay işyerinde, 28 Kasım günü ekonomik ve demokratik haklarda uyuşma sağlanamadığı için grev başlatıldı. İşveren adına masaya oturan Kiplas'a (Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayi İşverenlere Sendikası) her türlü anlayışı gösteren sendika ve işyeri temsilcileri, yine de iki temel maddede uyuşamadılar. Bunların başında, taslakta sundukları 250 TL/saatlik zammın, 160 TL'den aşağı düşürülmemesi (Kiplas kademeli 116 - 124 TL'den yukarı çıkmıyor) ve daha da önemli olarak ceza maddelerinin uygulanması sırasında, *keyfilik yerine, sıralamaya* uyulmasının istenmesi geliyor. Kiplas ise, Mersin Soda sözleşmesini örnek göstererek, ceza maddelerinde sıralamaya uymak yerine, istediği maddelerden herhangi birini, sıralamaya bakılmaksızın uygulamada diretiyor.

İşyerinde ortalama ücret, brüt 51.000 lira "*Asgari ücretin bile 41 bin lira dolayında olduğu günümüzde, 10 yıllık bir işçinin bu kadar az bir ücret ile nasıl yaşayabileceğini öğrenemediklerini,*" belirten işyeri temsilcisi *Ali Nihat Çökem*, Kiplas'ın 1977-78'lerin Mess'inin yerini almak istediğini ve Kiplas'a bağlı işyerlerinde kendilerinin anlayışı doğrultusunda bir takım gruplandırmalara gidildiğini söyledikten sonra, "*Plastifay da bu gruplardan enaz gelişmiş işyerleri arasına sokulmuştur. Sendika-İşçi diyaloğu grev süresince çok olumlu oldu. Kararlıyız, haklarımızı alana kadar da mücadelemiz devam edecektir.*" dedi.

AYGAZ'da sözleşme imzalandı

Eskişehir, Bursa, Samsun, İzmit, İstanbul ve İzmir'de kurulu bulunan Aygaz A.Ş.'ye ait işyerlerinde çalışan 650 işçiyi kapsayan toplu iş sözleşmesi, 4 Aralık 1985 tarihinde imzalanarak, 1 Nisan 1985'ten geçerli olmak üzere yürürlüğe girdi.

Petrol—İş sendikası ile Kiplas arasında sürüdürülmekte olan toplu iş sözleşmesi görüşmeleri, özellikle toplu sözleşmenin süresi konusunda anlaşmaya varılamayınca uyuşmazlıkla sonuçlanmış ve bu işyerinde Petrol-İş sendikası grev kararı almıştı.

İmzalanan sözleşme iki yıl süreli olup, üç grupta toplanan işçilerin ücretlerine yapılan zamlar şöyledir:

1. Yıl için; 1. grup 145 TL/saat + 3000 TL/ay.
2. grup 150 TL/saat+3000 TL/ay.
3. grup 155 TL/saat+3000 TL/ay.
2. yıl için sırasıyla, 155, 160, 165 TL/saat.

Seyyanen alınan bu zamlara ek olarak, sosyal haklarda da yüzde iki yüz ile üç yüze varan artışlar sağlandı.

Renault-Mais'de Çelik-İş'in grev kararı düştü

Bağımsız Çelik-İş sendikasınca Bursa'da kurulu Renault-Mais Bakım Servisi işyerinde 24 Ekim 1985'de alınan grev kararı 60 günlük yasal süre içinde uygulanmaması nedeniyle Düştü.

Bu işyerinde işverence, Çelik-İş Sendikası'nın grev kararına itiraz edildiğinden konunun iş mahkemesine iletildiği belirtildi.

MAHMUT DİKERDEM, 6. sayfadan sürüyor.

bırakmıştır. Örneğin, ekonomik yardım görüntüsü altında çokuluslu şirketler, IMF ler, Dünya Banka'ları emperyalizmin sömürü mekanizmasının araçları olarak kullanılmaktadır. Kısacası, Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın azgelişmiş ülkelerinde bağımsızlık savaşımları sonucunda kapıdan kovulan emperyalizm, bacadan geri dönmeye çalışmaktadır. Günümüzde emperyalizmin antitezi, BM nin de benimsediği "Uluslararası Yeni Ekonomik Düzen" ile "Bağlantısızlık" akımıdır. Devletlerin eşitliği ilkesine dayanan Dünya Barış Hareketi'nin emperyalizme ve onun yan ürünleri olan militarizm, faşizm ve şovenizme karşı çıkması doğaldır. Emperyalizmin hizmetindeki odaklar dünya barış hareketini karalamak için onun anti-emperyalist, anti-faşist ve anti-militarist tutumunu komünizm propagandası olarak nitelendirmektedirler. Oysa barış hareketi, doğası gereği, evrenseldir ve siyasal görüş ve inançları ne olursa olsun tüm barıştan yana kişi ve kuruluşları kucaklamaktadır. Barış hareketinin içinde komünistlerin de yer aldığı ne denli doğru ise, hareketin tüm dünya halklarının ortak özlemi olan evrensel barışın gerçekleşmesinden başka hiçbir ideolojik amaca yönelik olmadığı da o denli doğrudur. Zaten dünya halkları bu gerçeğin bilincine vardıkları içindir ki barış hareketi günden güne güçlenmekte, yükselmektedir.

META KUNDURA'da anlaşma sağlanamadı

İstanbul-Topkapı'da kurulu bulunan ve Deri-İş Sendikası'nın yetkili olduğu Meta Kundura işyerinde imzalanacak toplu sözleşme için resmi arabulucu başkanlığında yapılan toplantılarda da bir anlaşma sağlanamadı. Deri-İş Sendikası Genel Başkan Vekili Munzur Pekgüleç, dergimize yaptığı açıklamada resmi arabulucunun raporunu sunmasından ve raporun taraflara tebliğinden itibaren 6 işgünü geçtikten sonra grev kararı alacaklarını belirtti.

Toplam 70 işçinin çalıştığı Meta Kundura işyerinde yapılan görüşmeler sırasında işverenin sendika üyesi olan 15-16 yıllık işçileri işten çıkardığını bildiren Pekgüleç, işverenlerle sosyal haklar konusunda anlaşmazlıklarının bulunduğunu ancak asıl anlaşmazlığın işten çıkarılan işçilerin kıdem farklarının ödenmesi konusunda ortaya çıktığını söyledi. Deri-İş Sendikası Genel Başkan vekili işverenin ayrıca yılda 4 ikramiye, fazla çalışma için yüzde 125 zam, disiplin kurulunun oluşması, doğum parası gibi istemlerine de karşı çıktığını sözlerine ekledi.

Öte yandan yine Topkapı'da kurulu bulunan Yeşil Kundura işyerinde daha önce toplu iş sözleşmesini imzalayan işveren Ali Yeşil'in, işyerini anonim şirkete dönüştürdüğünü belirterek sözleşmeyi uygulamaması sorunu çözümlendi. Bu arada sendika işyeri temsilcisinin işine sonveren işveren, mahkeme kararına rağmen temsilciyi işe başlatmayınca Sendikalar Yasası hükümleri uyarınca işçinin temsilcilik süresince ödemesi gereken tüm ücretlerini tazminat olarak ödemeyi kabul etti.

RABAK'ta MESS uygulamaları

Sendikalar yasasının yürürlüğe girmesinden sonra, işyerlerinde örgütlenme çalışmaları da başladı. Dört yıllık bir aradan sonra, her işyeri sendikalarını belirledi. Bizler de Otomobil-İş Sendikası'nda örgütlendik.

1 Eylül 1984-1 Eylül 1986 yıllarını kapsayan toplu iş sözleşmesi imzalandı. Bu sözleşme bizler için hiç de iyi olmamasına karşın, işverenleri memnun edici bir sözleşme idi. Çünkü, yıllardan beri MESS'in uygulamak istediği Metal Sanayi İş Gruplandırma Sistemi'ni sendikalara da tescil ettirmiş oluyordu.

Sözleşmelerden sonra yapılan açıklamalarda, yeni yasalar ve sözleşmelerle iş barışının sağlandığını işverenler sık sık açıkladılar. Fakat, zaman ilerledikçe, işverenlerin sözleşme maddelerinin tamamına yakın bir kısmını ihlal etmeye başladıkları ve yapılan bütün görüşmelere ve uyarılara karşın bunu sürdürdükleri görüldü.

Bizim işyerimizde sözleşme maddelerinin ihlaline gün geçmiyor ki rastlamayalım. Örneğin iş elbiseleri ve ayakkabılarının baş temsilcinin görüşü alınmadan, en adi ve kalitesizleri seçilerek dağıtılmak istenmesi. Yemek listeleri yine baş temsilciliğin haberi olmadan yapılıyor. Çalışma koşullarının gerektirdiği iş güvenlik malzemeleri, demirbaş eşyası olan deri ceket, yün yelek ve eldiven gibi malzemeler kişilere verilmeyip, eksik sayıda ünitelere verilerek halledilmek isteniyor. Ünitelerin, ısının çok düşük olduğu ortamda bile, onarımı ve ısıtılması sağlanmıyor. Belli ünitelerde, iş sağlığı için zararlı olan zehirli ve kirli havanın önüne geçecek bir önlem alınmıyor. Keyfi cezalar da yine sözleşme gereği, disiplin kurulunda görüşülmeden üyeye tebliğ ediliyor. SSK'dan raporlu üyelerin normal çalışanlarla olan farkı gözetilmeden, ağır işlerde çalıştırılmasına devam ediliyor. Servis araçlarını yetersiz ve amaca uygun olmayan güzergahlara hizmet etmesine kayıtsız kalınıyor. İşe geç kalanların, işe alınmaması veya yarım yevmiyelerinin kesilmesi, sözleşmede belirtilen kimlik kartlarının düzenlenmemesi gibi, sözleşmeye aykırı davranışlar da sürüyor.

işyeri temsilcileri
Enver İlkel Mahmut Karakoç
Recep Çavuşoğlu Cemal Aydın

GÜN
Siyasi Haber ve Yorum Dergisi

Sahibi: **Sami Alptekin** • Yazıişleri Müdürü: **İdris Lütfü Melek** • İşletme Müdürü: **Mustafa Karakuş** • Yönetim Yeri: 856. Sokak, Nurhan 3/502 A, Konak-İzmir • İstanbul Temsilciliği: **Taner Renda-Fuat Uğur** • İstanbul Bürosu: Mollafenari Sokak, Nadir Han, K. 5 Cağaloğlu-İstanbul • Ankara Temsilciliği: **Cemil Turan** • Abone Koşulları: Yurtiçi/Yıllık 1500 lira-Yurtdışı/Yıllık 20 DM-Yurtdışı tek sayı 2 DM • Dizgi, film, montaj: Özün Yayıncılık-Baskı: Numune Basımevi •

Tekel İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nde milyarlık usulsüzlük!

... cihetle, Kuruluşumuzun
işçileri tarafından bu konuda davalar açılması halinde, davaların aleyhe bitmesi ve hem de 1981 yılı için fark ödeme ile ilgili mahkemelerden karar alınması kuvvetle muhtemel görüldüğünden, fuzuli yere işçilere 1981 yılı ikramiyesi ile ilgili fark ödemede bulunulmaması ve ayrıca Kuruluşumuzun mahkeme masrafı, faiz ve vekâlet ücreti ile mülzem tutulmaması açısından işçilere 1982, 1983 ve 1984 yıllarında ödenen ikramiyelerin hesabında nazara alınan gün sayısının 2448 sayılı Yasa ile, 6772 sayılı yasaya eklenen Ek-1 madde uyarınca 30 olarak tespitinin ve bu yıllara ait fark ikramiye tutarlarının işçilere işyerlerince ilan edilmek, ibraname alınmak sureti ile ödenmesinin İdare leh ve menfaatine olacağı düşünülmektedir.

TEKEL İşletmeleri Genel Müdürlüğü, 70 bin işçisine toplu sözleşme uyarınca ödenmesi gereken ikramiye farklarından oluşan 8 milyar lirayı aşkın borcunu halâ ödemedi. Kamu kuruluşlarında çalışan işçilere verilen ikramiyelerin hesabına hafta ve genel tatil günlerinin katılmasıyla ortaya çıkan bu farkların, işçilere 1981 yılından bu yana verilmediği belirlendi. Tekel Genel Müdürlüğü Yönetim Kurulunca alınan 15.10. 1985 günlü kararda ise, işçilerin 1981 yılındaki fark alacaklarından ve bugüne değin uygulaması gerekli faizlerden hiç sözedilmeyerek, eksik ödeme yapılmak isteniyor.

6772 sayılı yasaya 11 Nisan 1981 tarihinde çıkarılan 2448 sayılı yasa ile ekleme yapılınca, işçilerin toplu sözleşmeden doğan ikramiye haklarının hesaplanmasında, hafta ve genel tatil günlerinin dikkate alınması gerekiyordu. Daha önce 26 gün üzerinden yapılan hesaplamanın, şimdi yeni eklenen yasa ile 30 gün üzerinden yapılması gerekiyor.

Adana Yaprak Tütün İşletmeleri Merkez Müdürlüğü işçilerinden Zihni Uğurlar, Adana İş Mahkemesi'nde bu farklar için bir dava açtı ve mahkeme Ek Yasa doğrultusunda ödemenin yapılması için karar verdi. Adana Tekel İşletmeleri de bu karara itiraz etti. Ancak yapılan itiraza karşın, yerel mahkeme, 20 Mart 1985 gün ve 984/322 E. ve 985/276 K. sayılı kararda, davayı kabul etti ve davacının 1981, 1982 ve 1983 yıllarına ait eksik ikramiye ile ilgili alacak talebini hüküm altına aldı. Adana Tekel İşletmeleri'nin kararı temyiz etmesine karşın, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 12 Eylül 1985 gün ve 4900/7947 sayılı kararı ile, yerel mahkemenin kararını sadece faiz yönünden yanlış buldu ve hükmün düzeltilerek onanmasını karar altına aldı.

Yine, İzmir Yaprak Tütün İşletme Merkez Müdürlüğü işçilerinden Muharrem Kantoin'in, avukatlar aracılığıyla İzmir 3. İş Mahkemesi'ne açtığı dava yine aynı biçimde sonuçlandı ve 28 Ocak 1985 günlü mahkeme kararında, dava dosyasında bulunan 13 Eylül 1984 günlü bilirkişi raporu gereğince davacıya eksik ödenen 1981, 1982, 1983 yıllarına ait ikramiye farkının tahsili karar altına alındı.

Yukarıda açıkladığımız mahkeme ve yasa kararlarından çıkanları şöyle açıklayabiliriz: Ek yasanın çıkış tarihi 11 Nisan 1981 tarihinden itibaren işçilere toplu sözleşmeleri ile verilecek ikramiyeler 26 günden 30 güne çıkmıştır ve bu ek ödemelerin 1981 yılından başlayarak verilmesi gerekiyor. Bu durum, bilirkişi raporlarıyla mahkeme tarafından da karar altına alınmıştır.

Ancak, Tekel İşletmeleri Genel Müdürlüğü yönetim kurulu'nun 15 Ekim 1985 tarihinde yaptığı toplantıda, aldığı 10/8 sayılı kararı mahkemenin kararlarından çok az bir farklılık taşıyor: 81 yılı tümüyle unutulmuş!

Akla, bu tür "ince" hesapları kimin yapıp da, yönetim kuruluna "akıl" verdiği geliyor...

Elimizde "Genel Müdürlüğe" diye başlıyan dört sayfalık bir rapor var. Rapor'u, Oktay Önderer adlı Tekel İşletmeleri 1. Hukuk Müşaviri hazırlamış. Bu raporda; açılan tüm davaların gerekçeleri, seyri ve olası sonuçları içeren bilgilerle, kurumun "leh ve menfaatine" olacağına inandığı, alınması gereken tutum öneriliyor.

Rapor'un sonuç kısmı aynen şöyle: "2448 Sayılı Yasa'nın geçici 1. maddesinde mevcut hüküm, mahkemelerce nazarı itibare alınmadığı cihetle, Kuruluşumuzun işçileri tarafından bu konuda davalar açılması halinde, davaların aleyhe bitmesi ve hem de 1981 yılı ikramiyesi ile ilgili fark ödemede bulunulmaması ve ayrıca Kuruluşumuzun mahkeme masrafları, faiz ve vekalet ücreti ile mülzem tutulması açısından işçilere 1982, 1983 ve 1984 yıllarında ödenen ikramiyelerin hesabında nazar alınan gün sayısının 2448 Sayılı Yasa ile , 6772 Sayılı Yasa'ya eklenen Ek-1 madde uyarınca 30 olarak tespitinin ve bu yıllara ait fark ikramiye tutarlarının işçilere işyerlerince ilan edilmek, İbraname alınmak sureti ile ödenmesinin İdare leh ve menfaatine olacağı düşünülmektedir."

Bu durumda, işçi bir devlet kuruluşu olan KİT'lere ve dolayısıyla devlete nasıl güvensin?

İşin biraz da sayısal yanından söz açarsak ortaya şöyle bir tablo çıkıyor: 1981 yılı için hiç ödenmemiş fark alacağı (faizleri ile birlikte) 2.980.552.340 TL; 1984 için ise 2.454.573.660 TL, 1983 yılı için 1. 952.689.200 TL; 1984 için ise 1.548.439.000 TL tutuyor. Toplam işçi alacağı tutarı 8.936.254.200 TL. Tekel Genel Müdürlüğü'nce ödenen tutar ise (ki 1982,83 ve 84 yıllarını kapsıyor), yaklaşık 1.750. 000 Tl. Geriye kalan 7.186.254.200 TL ise halen ödenmemiş durumda. 1. Hukuk Müşaviri Oktay Önderer' in Rapor'unda belirttiği doğrultuda kurumamı kalmıştır bu para? Yoksa son senelerde kâra geçtiği söylenen Tekel, bu yollarla mı kâra geçmiştir?

Şimdi soruyoruz:

Tekel İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün Adana ve İzmir'de sonuçlanan mahkemelerden haberi var mıydı?

Oktay Önderer adlı 1. Hukuk Müşaviri, "1981 yılı ikramiyesi ile ilgili fark ödemesinde bulunulmaması" yolunda bir Rapor verdi mi?

Tekel İşletmeleri Genel Müdürlüğü Yönetim Kurulu, Ekim ayında verilen bu Rapor'u 15.10.1985 günü görüşmelerine aldı mı?